

Br. 7. i 8.

U Zagrebu, mjeseca srpnja 1900.

God. III.

HRVATSKI PLANINAR

Viestnik „Hrvatskoga planinarskoga društva“ u Zagrebu.

Osvrt na prvu četvrt vijeka „Hrvatskoga planinarskoga društva“.

Devetnajni vijek, koji će naskoro utonuti u beskrajni ocean vječnosti, imat će osobito i odlično mjesto u povjesti ljudske kulture. Potomci će ga naši jamačno zvati vijekom izuma. On nije samo u svim granama prirodne nauke i tehnike donio ljudskom rodu obilno prevažnih izuma, nego je u duševnom životu ljudskom iznio novih vidika, novih izuma duši čovječjoj na utjehu i okrepnu.

Među darovima 19. vijeka, po kojima mu danas određuju ime, nije najmanji planinarstvo; devetnajestom je vijeku bilo sudjeno, da u planinama otkrije nov svijet pun veličanstvenih krasota, da smrnicima na zemlji doneše božanski dar planinarstva, pa nemaju baš ni posvema krivo oni, koji ga s obzirom na razvoj planinarstva u posljednjim trima decenijima zovu — vijekom planinarstva.

Tisuće je i tisuće godina rod ljudski gledao na nebotične gore, ali nije ni slutio kakovo se blago za njega u njima krije.

Nedohvatni mu se činjahu vrhunci gora. Grčki Olimp, visok 2973 metra, bio je stan bogova, koji odanle ravnaju

udesom smrtnika u nizini! Ljudi ni ne pomišljaju, da bi se mogli popeti na taj Olimp. Tek nadčovječna bića giganti mogu pokušati, da se popnu na Olimp, trpujući jedan brijeđ Pelion na drugi Ossu.

Kad su prvi pioniri planinarstva, naročito u visokim Alpama i njihovu vječnom ledu i snijegu, počeli javljati krasote i užitke planina, niknula je kao iz zemlje ljubav prema planinama, iz nje je izrasla za čas nova sila u kulturnom životu ljudskom, koja je stala utjecati u bivovanje ljudi, uzbujajući i tješeći ih s jedne, a oživljujući ih i usrećujući s druge strane.

Duša hrvatskoga naroda od vijeka sklona razmatranju prirode, u kojoj je dubok korijen uhvatila ljubav prema prirodi, nije se mogla oglušiti glasu iz susjedstva: rado je prigrlila planinarstvo i željno primila u se naročito njegovu idealnu sadržinu.

Nema duduše u hrvatskoj domovini našoj vrhunaca, koji sežu u oblake; njezine su planine pitomije, bez strašnih vrleti i užasnih ponora, kao što je pitom po čudi svojoj Hrvat:

»ta on je dobar, kao vedar dan,
ta on je nevin ko djetinji san,
ta naše zemlje on je krotak sin
ta on je naš, ta on je Slavjanin«,

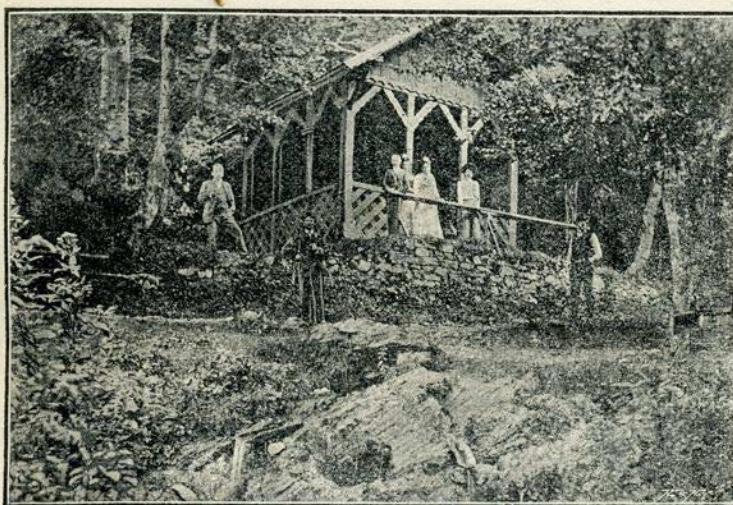
ali ipak mu je Bog dao domovinu i s planinarske strane krasnu i nada sve raznoliku, puno vrijednu, da ju svaki sin ove zemlje i s te strane upozna, domovinu, koja u svom krilu krije planinarskih krasota, koje još ni danas nijesu dosta poznate u narodu.

Vatra je planinarskoga oduševljenja zahvatila posredovanjem nekolicine ljudi, kojima pripada časno ime »osnivač« hrv. plan. društva, široke vrste narodne inteligencije, pa se uz imena Frischauf, Budisavljević i Pilar, veže prijelaz planinarskoga oduševljenja iz alpinskih krajeva u Hrvatsku. Baš u historične dane otvaranja hrvatskoga sveučilišta u listopadu g. 1874. pada kao lijep zaglavak tadašnjih zanosnih svečanosti prvi dogovor za osnivanje hrv. planinarskoga društva, što ga je sazvao nezaboravni dr. Gj. Pilar. Vrijedno je, da se u ovom svečanom času sa zahvalnošću spomenu imena one šake ljudi, koji se u tom sastanku nadjoše. Bijahu tamo: Bude Budisavljević, Spiro Brusina, Gjuro Crnadak, dr. Uroš Čučović, Vaso Dizdar, Ilija Guteša, Josip Janda, dr. Petar Matković, dr. I. Kr. Schlosser-Klekovski, Josip Torbar, Ljudevit Vukotinović i Pavao Žulić. Čast im i slava!

Dne 20. ožujka 1875. bijahu već potvrđena pravila »Hrvatskoga planinarskoga društva« a 29. travnja 1875. bila je prva glavna skupština, u kojoj je izabran prvim predsjednikom I. Kr. Schlosser-Klekovski, kojemu je za naše društvo neprolazna zasluga, da ga je uveo u život i znao za zadaću njegovu predobiti inteligenciju, pa je učestvovanje u prvi mah bilo veoma živo. Prva godina društvenoga života bilježi 4 izleta društvenih članova: na Oštrc i Plješivicu, na Sljeme 2 puta i na Bjelolasicu, no već druga godina samo jedan na Ivančicu. Makar da je prva vatra ushita brzo izgorjela, ostala je četa ljudi,

malena, ali hrabra, vijerna zadaći planinarstva, pa je uporno, ustrajno i uz naše prilike veoma uspješno promicala planinarstvo pod vođenjem potonjih društvenih predsjednika Lj. Vukotinovića, Josipa Torbara i sadanjega predsjednika Miroslava grofa Kulmera. Imena su njihova zlatnim slovima zabilježena u analima našega društva, pa je pravo i dostoјno, da ih se zahvalno spomenemo u ovom svečanom času.

Među gorama, na koje je društvo odmah u početku svrnuo oko, u prvom redu stoji Zagrebačka gora sa Sljemenom, to prekrasno zaleđe našega naprednoga glavnoga grada, najdragocjeniji biser njegov, komu se vrijednost u širim krugovima gradskoga žiteljstva još ni s daleka ne cijeni pravo. Istina je, Bog je grad Zagreb obdario prekrasnom prirodom u neposrednoj okolini njegovoj, ali je istina i to, da je u toj kruni prirodnih krasota najvrijedniji dragulj Sljeme,

Pristanište kod Kraljičinog zdanca.

dragulj, kakovoga nema na daleko koji grad. Sto je Zagrebu Sljeme, pokazat će se u punoj slici, kad se stanovništvo grada bar podvostruči.

Trudom i nastojanjem našega društva po malo je oživjela Zagrebačka gora. Već g. 1877. stajala je u visini od 1035 m. iznad mora drvena piramida, podignuta troškom od 506 fl. po nacrtu revnoga člana Lenucija. U gori postadoše zgodni putovi na Sljeme preko Šestina i Gračana, a članovi ih po turističkom običaju obilježiše. Godina 1878. donijela nam planinsku kuću na Sljemenu, koju je sagradio grad Zagreb. U prvom desetgodištu glavna je briga društva, da se drže u redu putovi i putokazi u Zagrebačkoj gori i da se izletnicima što više olakša pristup Zagrebačke i drugih gora po zemlji hrvatskoj. Postadoše novi putovi na Kalnik (1878), na Okić (1878), postade u tom desetgodištu čardak na Plješivici i pristanište na Kraljičinu zdencu; uređeno je i obzidano krasno vrelo

na Sljemenu i izgrađen je novi put od kamenoloma do historičkoga Kraljičina zdenca. Godine 1884. proslavilo je društvo desetgodišnjicu svoju i tom prilikom izdalo »Spomenicu hrv. planinskoga društva« (1884.) u kojoj je opisan dota-danji rad društva, koji je prema našim prilikama bio veoma uspješan požrtvovnošću članova društva i nesebičnim nastojanjem odbora, a u njem osobito tehničkoga stručnjaka Lenucija, čija se vješta ruka vidi u svakom društvenom poslu sve od osnutka njegova pa do danas. Hvala mu!

Najsjajnija točka u dosadanju života našega društva pada u drugi decenij. Dne 7 srpnja 1889. predao je svečanim načinom javnoj porabi novu željeznu piramidu podignutu podporom vis. kr. zem. vlade i grada Zagreba troškom od 3172 fl. tadašnji predsjednik Josip Torbar. Besjeda učenoga muža, kojom je to učinio, ganula je do suza stotine prisutnih izletnika iz grada i s ladanja. Završio ju je ovim riječima:

»A ti piramido, skromna uspomeno brižnih trudova planinskoga društva, budi u grudima onih, koji te posjećuju, plemenita čuvstva, užgajaj im srce ljetopotom prirode. Otresi sa svakoga, koji se na tvoje spratove popne, teške brige svagdanjeg života, budi im vrelo čista veselja, plemenite i nedužne zabave. Budi u Hrvatima bistru sviest, razplamčuj žar ljubavi prama domovini, uskrsi u njima plemeniti ponos, da motreći s tvoje visine one nedogledne raynine, zelene du brave i visoke planine i dražesne brežuljke i ubave doline ushićenjem uskliknu »Lijepa naša domovino«.

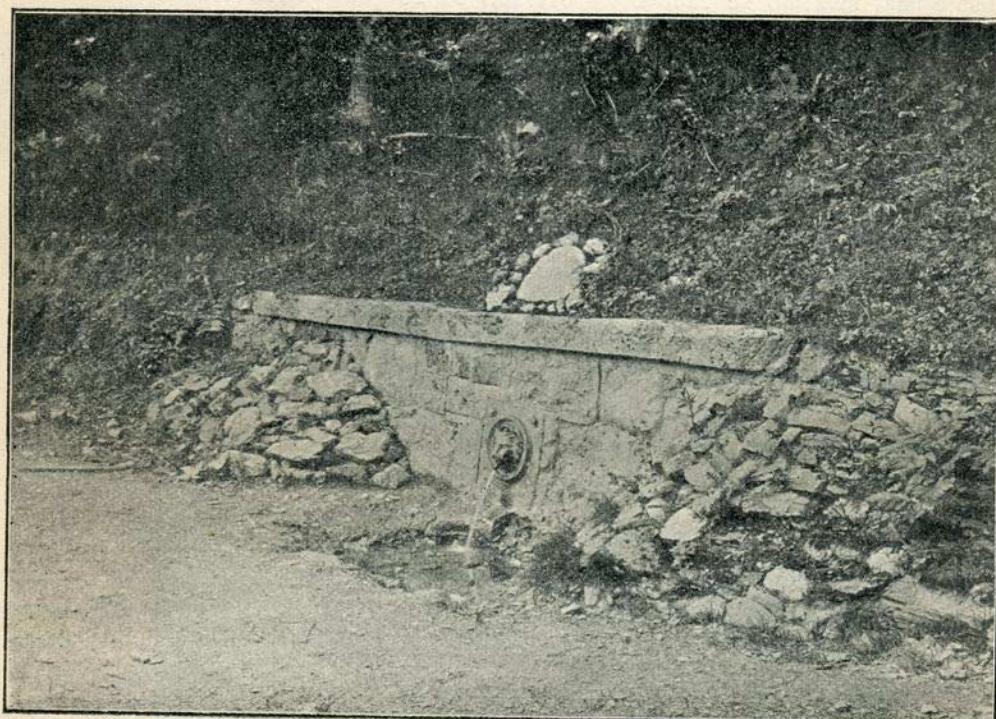
Osim nje uzdigoše se drvene piramide na Plješivici samoborskoj i na Ivančici, a putovi se novi prokrčiše u Zagrebačkoj i Okićkoj gori, pa na Klek. God. 1892. raširilo se djelovanje društva i na omiljeli drevni Susjedgrad, koji je društvo preuzeo u upravu od vis. kr. zem. vlade; moćnom njezinom potporom uredjeni su lijepi nasadi na brijegu i Zagreb je dobio opet krasno mjesto za ljetni odmor, gdje sa ruševinama drevnog Susjedgrada gleda, kako mu pod nogama šumna Sava mutne valja vale i šapuće zgode davne.

U trećem se deceniju osobito ističe godina 1897. Te je godine izgrađena od glavnoga grada Zagreba nova krasna cesta na Sljeme, koja bez dvojbe znači okret na bolje u shvaćanju planinskih krasota Zagrebačke gore. Da iskaže za to harnost svoju spram glavnoga grada i njegovoga zastupnika, načelnika, dao je odbor g. 1897. podignuti na najljepšoj točki ceste spomen-ploču u čast glavnemu pokretaču ovoga krasnoga djela, načelniku Adolfu Mošinskomu plemiću od Zagrebačkog grada, i nadjeo je tomu mjestu, poznatomu do sada pod imenom »Lonjska pećina«, novo ime Adolfovac. I ovom svečanom zgodom izrazuje mu društvo svoju najusrdniju hvalu i preporuča interes planinarskoga društva njegovoj ljubavi i brigi. Živio!

Iste je godine društvo naše po prvi put imalo prilike, da dođe u tješniji odnošaj sa stranim društvima, primivši u Zagrebu kako treba članove austrijskoga turističkoga kluba i članove češkoga kluba turista, kada su prolazili Zagrebom. Svim su nam još u ugodnoj uspomeni i krasni dani, što su ih u našoj sredini boravila braće iz Češke.

I naše je društvo samo nastojalo da nijeti u narodu interes i ljubav spram prirodnih krasota naših hrvatskih planina, pa je priredjivalo izlete na Plješivici, Ivančicu, Klek, Bjelolasicu, Risnjak, Stojdragu, Sniježnik i na Plitvička jezera. Žaliboze ne nadjoše ovi izleti do sada onakova odziva, kakov bi društvo željelo u interesu planinarstva: vidi se, da smo i u tom još početnici.

To je i glavni razlog, da je društvo g. 1897. promjenilo svoja pravila, kako bi dobilo širu podlogu, na kojoj bi moglo raditi oko svoga glavnog cilja po cijeloj zemlji. Primljena je u pravila institucija podružnica družtvenih, koja

Vrelo na Sljemenu.

se je baš na domaku prve četvrti vijeka našega družtva stala krepko razvijati, pa ako znaci ne varaju, mogla bi zaista u novom vijeku donijeti lijepih plodova planinarstvu našemu. Živo ih preporučamo brizi svih rodoljuba po zemlji. Dok je društvo još g. 1883. n. pr. imalo u Zagrebu 290, a izvan Zagreba 27 članova, danas ih ima u Zagrebu 346, a podružnice »Visočica« u Gospiću, »Strahinčica« u Krapini, »Ivančica« u Ivancu i »Papuk« u Požegi imaju skupa 204 člana. —

Napokon je g. 1898. društvo pokrenulo i izdavanje svoga organa »Hrvatskoga Planinara«, koji sada već treću godinu izlazi pod uredništvom odbornika Dragutina Hirca. Preko »Hrv. Planinara« društvo progovara svemu

narodu, budeći u njemu ljubav za prirodne krasote domovine, preko njega je u neprestanoj svezi sa svojim podružnicama i sa srodnim društvima izvan zemlje, naročito sa slovenskim i češkim. Uz stalnu podrudu vrijednih radnika književnih za stalno će razmahati ljubav za planine širom čitave zemlje i dobar glas o nama nositi po svijetu.

U ovo par redaka nanizao sam glavne uspjehe našega društva u prvoj četvrti njegovoga vijeka.

Ako se isporede veoma čedna materijalna sredstva društva s postignutim uspjesima, možemo se zadovoljno osvrnuti na 25-godišnji rad društva; ono sada na osvitu dvadesetoga vijeka stoji snažno kao pionir planinarstva u Hrvatskoj i po svojim podružnicama prima novu snagu za dalji rad.

No ja sam mogao tek da dozovem u pamet važnije izvanje uspjehe društva; da vam ocertam unutrašnji rad društva, veliki trud i nesebični rad one šačice ljudi, koji su mu i u teškim prilikama pružali pomoćnicu ruku svojim radom u odborima i izvan njih, tomu ovdje nema vremena. Ali mi je dužnost, da se sjetim pokojnih već predšastnika mojih na ovom mjestu, mnogogodišnjih tajnika Ljubina Šlosera i Dragutina Lihla, mnogogodišnjega odbornika i podpredsjednika dra. Kišpatića, mnogogodišnjega blagajnika Toše Malina, koji su svojim upornim radom u velike pomogli društvu, da onako čilo i puno nada stupa u druga četvrt svoga vijeka. Hvala i sadanjemu predsjedniku Miroslavu grofu Kulmeru, koji već osam godina u velikoj svojoj ljubavi spram prirode i riječima i djelima u velike promiče interes društva.

Hvala visokoj kr. zemaljskoj vladi i glavnomu gradu Zagrebu, hvala svima, koji su društvo do sada pomagali!

No red je, da bacimo oko i u budućnost. Pred nama je nov vijek s novim zadaćama! Što će u njemu planinarstvo? Osvrt na učinke planinarstva u 19. vijeku daje nam dosta jasan odgovor, jer je i taj vijek već u svojim posljednjim decenijima uzgojio čitavu vojsku pristaša, a iz njihove sredine izašli su i naučnjaci i junaci. Planine su u kulturnom svijetu postale mjesto slobodnoga rada, poprište, na kojem je čovjek, koji se je oteo jarmu kulture, osjetio slast, biti slobodan, slobodan u svojoj odluci i na djelu.

Na plamenu planinarskoga ushita zapalio je gdjekoji glasoviti naučnjak i putnik baklju, s kojom je kasnije rasvijetlio tajne nepoznatih krajeva na zemaljskoj kruglji. Junaci, koji su u borbi za domovinu našli časnu smrt, u planinama su sticali svoju snagu, u borbi s divljom prirodom planine naučili su opirati se i prkositi neprilikama i pogibli odvažno gledati u brk.

Ljubav spram planina vodi omladinu našu iz zapare gradske u svježi, mirisavi udruži planinski, ona ju nuka na plemenita osjećanja, ona ju napunjuje svježom odvažnošću i novom snagom za jednolični rad svakidanjega života.

U krilu planina nalaze već danas stotine tisuća ljudi o krepiti svojoj duši i odmor i zdravlje svomu tijelu, pa kad prirodne sile u potpunoj strahoti svojoj hoće da progutaju sve, što ima čovjek planinski, planinar mu se pojavi kao andjeo u nuždi.

Nije li planinarstvo već danas moć, koja se, budući osnovana u dnu ljudske duše, ne da ničim više istisnuti?

Novo će stoljeće po svoj prilici planinarstvo silno razmahati. Planine će svagdje postati pristupnije, ljudi će ih sve više posjećivati, planine će sve više oživjeti i svijet će se nastanjivati u njima.

Drvena piramida na Sljemenu.

Od godine će do godine rasti broj onih, koji će moći u planine, da traže tamo odmora i okrepe, a tijem i broj onih, koji će se stalno nastaniti u njima.

A trebat će ljudima te okrepe! Nema sumnje, u dvadesetom vijeku čekaju i velike i male narode nove, teške zadaće, nove i uporne borbe. Ni naš hrvatski narod te zadaće i borbe ne će i ne mogu minuti. Svako sredstvo, koje će

ga u toj borbi tješiti i krijepliti, koje će mu plemeniti ponos dizati i volju čeliti, dobro će mu doći.

Medju tim je sredstvima jedno od najodličnijih ljubav spram planina rodnoga kraja, u planinama i planinarstvu naći će sinovi i kćeri naroda svega, što im treba u teškoj borbi za život. Ako se bude ova važna spoznaja, do sada već utvrđena iskustvom drugih naprednijih naroda, da je planinarstvo blagotvorna moć u životu ljudskom, u dvadesetom vijeku sve više širila po hrvatskom narodu, bit će mu lakše svladavati sve poteškoće i pobjednikom izići iz borba, koje ga čekaju.

Da bude tako, neka mu dosudi добри Bog, a hrvatsko planinarsko društvo, pomladjeno i rašireno po cijelom narodu, neka mu bude pri tom vjeran pomoćnik!

Dr. Oton Kučera.

Osnivači „Hrvatskoga planinarskoga društva.“

Dragutin Hirc.

Bilo je s proljeća godine 1874., kada dodje u Ogulin glasoviti planinar dr. I. Frischauft za onda profesor matematike na sveučilištu u Gracu.

Iz Ogulina kreće Frischauft na Klek, a poslije preko Plaškoga na Plitvička jezera, uzgne se na Golu Plješevicu (1649 m.), zadivi se Velebitu i kreće u Dalmaciju, a iz Dalmacije u Crnogoru do Žabljaka. U putopisu: »Bergtouren im kroatischen Grenzlande« opisuje svoj ulaz na Klek, Plitvice, Plješevicu i Sv. Brdo.

Pod konac piše veoma laskavo o našem junakom krajišniku i kuje u zvezde krasote Plitvičkih jezera.

O Plitvicama piše:

»Plitvička jezera jedina su na svjetu, ni jedno jezero njemačkih Alpa ne može se s njima prispodobiti. Kad ih zagledaš, moraš priznati, da i ponovni posjet neće smanjiti u tvoju dušu smetnute čare.

Kako je iste godine otvoreno naše sveučilište, predlaže u tomu putopisu, da se na spomen toga dana ustroji u Zagrebu »Hrvatsko planinsko društvo.«

Živa, obodravajuća rieč gorljivoga toga planinara urodila je želenim plodom, jer je još iste godine, a na dan 15. listopada položen temelj »Hrvatskому planinskому družtvu«, kojemu je profesor Frischauft i danas odanim i iskrenim prijateljem te začastnim članom. Iste godine stampao je čuveni taj planinar u Gracu djelo: »I. Frischauft's Gebirgsführer Steiermark, Kärnthen, Krain und die angrenzänden Theli von Oesterreich, Salzburg, Tirol.« (str. 179). Ovomu drugomu i posve prerađenom izdanju dodao je svoj put po Istriji, Hrvatskoj, Dalmaciji i Crnoj gori. Pod odsjekom 47. opisuje željeznici iz Rieke do Karlovca s koje je poduzimao svoje ulaze. Zaustavio se ponajprije u Gorskom

kotaru i iz Fužine krenuo na izvor Ličanke, pošao u Lič, odkuda se je uzpeo na Medvedjak (1027 m.) i Veliku Viševicu (1428 m.) Iz Delnice pošao je na Veliki Drgomalj (1153 m.), odavle se spustio u Brod i krenuo na izvor rieke Kupe. Iz Lokava podje u Mrkopalj, da se vine na Bjelolasicu (1533 m.), najviši brieg Velike Kapele.

Kod svakoga briega i na svakom putu upozoruje dr. Frisch auf strance na krasote, daleke i bogate vidike Gorskoga kotara.

Dalmaciju prošao je od Zadra do Budve i od Budve do Skadarskoga jezera, razgleđav i opisav sve njezine čare. Uzpeo se na Mosor (1339 met.), Dinaru (1811 met.) i Biokovo (1766 m.), u Crnoj gori na Lovčen.

Od godine 1887. svraća profesor Frisch auf osobitu pozornost hrvatskomu primorju i njegovim otocima, kako to svjedoče njegovi radovi.

God. 1888. napisao je članak »Aus der kroatischen Riveira¹⁾ u kojličanstvenoj planini, dočim je na njezino jugo-iztočno krilo upozorio planinare već godine 1875. u »Jahrbuch des österreichischen Touristen Clubs.

Već godine 1874. proučavajući hrvatsko primorje, pale su Frisch auf u oči povoljne podnebne prilike u Vinodolu. Svoja studija nastavio je k uskršnjim praznicima g. 1887. te se osvjedočio da ima Crikvenica veoma sgoden položaj za klimatičko lječilište i morsko kupalište.

I godine 1889., 1890. i 1891. vidimo ga opet u Crikvenici. Na ponuku nekajih odličnih primoraca i »Primorskoga planinarskoga društva« na Sušaku,

Željezna piramida na Sljemu.

jem opisuje Opatiju, Novi, Vinodol i Crikvenicu.

Iste godine opisao je otok Rab u »Zeitschrift d Deutschen und Österreichischen Alpenvereines« gdje ima u »Mittheilungen« bilježaka o hrvatskom primorju za g. 1889. i 1890. Godine 1888. napisao je u istom planinarskom časopisu članak »Aus dem Velebit« u kojem opisuje nekoje uzlaze na toj ve-

¹⁾ Oesterreichische Touristen-Zeitung. Wien, 1888. Nr. 4. str. 37—40. Sa 1 slikom.

pribrao je svu gradju u cjelinu i napisao djelce: »Klimatischer Curort und Seebad Cirkvenica«, ukrasiv ga slikom mesta i posvetiv ga prejasnomu nadvojvodi Josipu.

U ovoj nam knjizi, koja zaprema 63 stranice, riše hrvatsku morsku obalu, crta poviest Cirkvenice, opisuje mjesto samo sa okolinom i upozoruje na kraće (Sv. Jelena, Kotor) i dulje izlete (Bribir, Novi, Kraljevica, Bakar, Bakarac, Hreljin, Senj). Pod konac te vodi na otok Krk, u pećinu (špilju) kod Omišlja, u Dobrinj, Vrbnik, u grad Krk, na otočić Košljun i u Malinsku, podavajući uputu za putovanje.

Godine 1889. i 1890. vidimo dra. Frischaufa u našem prezanimivom Žumberku. Opis ovog putovanja iznosi u radnji »Das Uskoken-Gebirge«.¹ Unišao je u Žumberak iz Kostanjevice u susjednoj Kranjskoj. Bio je kod sv. Nikole, gdje ga je vidik zadivio, pošao je na sv. Geru, u Sošice, pa se preko Kostanjevca uputio u Ozalj, a odavle u Karlovac.

Kako su naše Plitvice profesoru Frischaufu prirasle k srdu, spremao je lanjske godine o njima oveći članak za 4. ipdanje Mayerovog djela: »Deutsthe Alpen.«

Ovo je u kratko planinarski rad profesora dra. Frischaufa, koji je kao planinar, kao pionir blagostanja i kao pravi patriota strani svjet upozorivao od godine 1874. na krasote i čare liepe naše domovine, pa je toga radi mirne duše u Milstattu 25. srpnja godine 1891. mogao napisati ove znamenite riječi:

»Od tromedje Štajerske, Koruške i Kranjske, pa preko Hrvatske do Plješevice i Velebita, toga jedinog prebogatog pogledala, opaža se živa djelatnost u planinarstvu. Mnogi krajevi jugo-slavenskih Alpa, naročito Plitvice, dostali su se svjetskoga glasa, čemu doprinesoše nesamo veličajna priroda, već i inteli- gencija, spremnost i gostoljubivost naroda, koja se očituje kroz vjekove.

»Hrvatsko planinarsko društvo« može se u prvoj 25-godišnjici obazrieti podpunim zadovoljstvom na prošli svoj rād i pouzdano odpočeti i nastaviti ga na pragu drugog četvrt-vieka.

Profesor dr. Frischauf sieća se u istom pismu preugodno hrvatske go stoljubivosti, koja mu je to milja, jer je došao medju narod kao stranac, ne poznavajući mu ni jezika, ni običaja. Povjerenju, odlučnosti i odvažnosti zahvaljuje, da mu trud i muka urodiše dobrim plodom.

* * *

Došavši dr. Frischauf u Ogulin, nadje se tu u dobri čas sa Budom pl. Budislavljevićem, koji je tada u činu nadporučnika službovao kao okružni pristav kod krajiske upravne obćine.

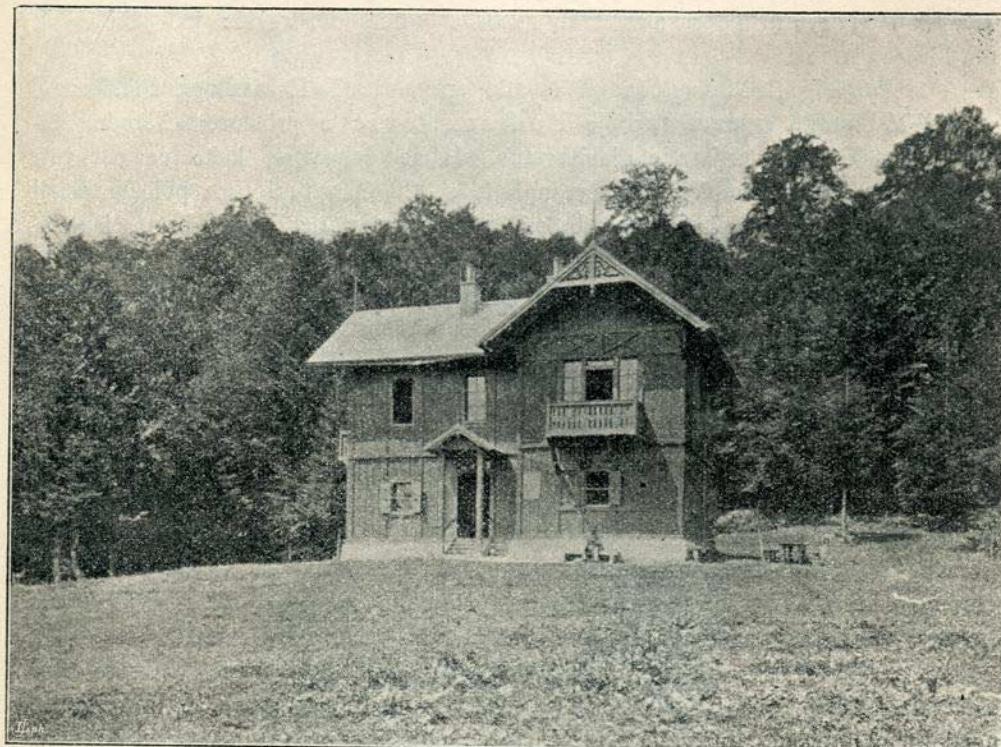
Budislavljević mu naruči za sutra dan u cik zore sgodna i pouzdana vodca na »vještiće gumno starca Kleka«, a po podne ga dočeka na ogulinskem trgu. Pošli su zajedno k ponoru Gjule (Dobre), pa se poslije odtisnuli k Otoku, ubavomu seoci prema Oštarijama. Tek pod mrak vratili se kući, a putem se

¹ Separatabdruck aus d. Zeitschrift des Deutschen u. Oesterreichischen Alpenvereins. 1890. Bd. XXI., str. 11. Sa 1 slikom.

siti narazgovarali, ponajviše »o kulturnoj zadaći i o odnošaju sviestna râda planinarskih udružuga.«

Povrativ se dr. Frisch auf sa svoga puta, piše Budisavljević u 6. srpnja iz Graca te ga već u ovom pismu pita, kako je sa »hrvatskim alpinskim družtvom« i dodaje, da u Gracu živo žele, da se složi što prije.

Dolazkom i nagovorom profesora Frisch aufa, uzbudila se Budisavljevićeva duša tako za hrvatsko planinarsko družtvo, da je namah pisao svomu do-

Gradska kuća na Sljemuenu.

bromu prijatelju, dru. Gjuri Pilaru, kr. sveučilištnom profesoru, priposlav mu pravila štajerskoga planinskoga družtva i druge družtvene publikacije.

K svetčanom otvorenju našega sveučilišta dodje i profesor dr. Frisch auf, a svoj dolazak priobćuje Budisavljević u pismom iz Beča 6. listopada godine 1874. U pismu želi, da bi mu milo bilo, kad bi se mogao blizu njega nastaniti »da se o nekim točkama mogu sporazumiti ustmeno«. Nema dvojbe, da su se te točke ticale »Hrvatskoga planinskoga družtva.«

Poslije svečanosti pisao je Budisavljević dru. Pilaru po dva puta, a ovaj mu odgovara, da je misao utemeljenja dozrela i da je medju prijateljima svagdje naišao na najuzvišeniji odziv. Piše mu nadalje o pravilima, prinosima, o

izdanju Ijetopisa, te se nada, da će pokretom dobro uspjeti. Kako se je ciela stvar oko osnutka planinskoga družtva razvijala, kako je prvo planinarsko stabolce izlistalo, procvalo i prvi ponielo plod, razložio je Budisljević u članku: »Kako je postalo hrvatsko planinsko družtvo.«¹⁾

Medju muževima, koji dodjoše na dogovor 15. listopada g. 1874., da polože temelj planinskom družtvu, vidimo i Budu Budisljevića, koji je i poslije svakom mu danom prilikom promicao hrvatsko planinarstvo.

Nitko se preporodu hrvatskoga planinarstva nije toliko poveselio, nitko nije osnutak planinarskih podružnica tako zanosna srdca pozdravio: kao Bude pl. Budisljević.

1. lipnja g. 1898. ugledao je svjetlo »prvi« broj »Hrvatskoga Planinara«, a već 19. istoga mjeseca sazivlje Budisljević u prostore »Narodne čitaonice« u Gospiću prijatelje planinarstva, da se dogovore, kako će osnovati planinarsku podružnicu. Već taj dan upisalo se 20 članova i time položio temelj prvoj hrvatskoj planinarskoj podružnici, koja danas uz veliki broj članova, nosi liepo ime »Visočica«.

Kao veliki župan županije ličko-krbavske svratio je Bude Budisljević osobitu pozornost Plitvičkim jezerima te je družtvu za njihovo uredjenje od prvoga početka išao na ruku i sám glavom razgledavao družveni rād i napredak oko jezera i okolice. Pošto bijaše od prvog početka družvenog obstanka osobit promicatelj družvenih interesa, ozvalo je družtvo vidikovac nad Kozjakom Budino pogledalo, dočim je uredniku ovoga lista dozvolio, da mu posveti najzanimiviju i najkrasniju špilju sige i leda u domovini, što leži u Lici kod Studenaca, pod imenom Budina ledenica.

Da se Plitvičarima olahkoti putovanje okolinom, da im se učini što pri stupnjom Gola Plješevica dao je presvjetli gospodin Budisljević sagraditi put, kojim se sada lagodno uzlazi na plješivu joj glavicu.

... »Pa s toga iskrena hvala uglednomu kolu zagrebačkih planinara, što sad pokrenuše jači osnutak družtva na širem osnovu, privezujući uža se mjesto nejakih povjerenika, družtvene podružnice za pojedine predjele... širili se, visili se, množili se na mnogaja ljeta!«

Ovim riečima zaključuje presvjetli gospodin Budisljević svoj članak u kojem crta postanak »Hrvatskoga planinskoga družtva«, pa dao Bog, okupile one srdce svakoga hrvatskoga planinara njemu na radost, a planinarstvu hrvatskomu na korist!

* * *

, , , »Dakle složno i poufano na rad! Pomisao, da tim družtvom tek otvaramo široka vrata k poznavanju i uvažavanju naše mile domovine, još nas više bodriti mora.

Očekujem od vas mili prijatelju, još koji redak, da po Vašoj želji, ako Vi sami stvar u ruke preuzeti ne kanite, sa predlogom družtva na čelo stupim.«

¹⁾ »Hrvatski Planinar« godine 1898., broj 3.

Ovim toplim riečima završio je dr. Pilar list, što ga je pisao Budisavljeviću 22. listopada godine 1874., neprežaljeni onaj muž, kojemu ne bijaše sudjeno da doživi 25 godišnjicu »Hrvatskoga planinarskoga diužtva« i da se veseli plodovima svoga patriotskoga truda i mara.

Za utemeljenja družtvu vidimo dra. Pilara medju odbornicima, vidimo ga g. 1876. i 1877. kao odbornika, dočim ga je četvrta glavna skupština (1878.) izabrala podpredsjednikom.

Da se zadovolji §. 2. družtvenih pravila držao je dr. Pilar prvo vele zanimivo predavanje u kojem je čitao »O postanku gora.«

God. 1875. bio je sa družtvom na Oštretu i Plješivici, za drugoga izleta na Sljemenu, dočim mu je uzlaz na Bjelolasicu osujetilo nevrijeme. Na duhovske blagdane g. 1878. poduzelo je družtvo izlet u Križevce, a odanle na Kalničku goru, kojemu se je izletu takodjer pri-družio dr. Pilar.

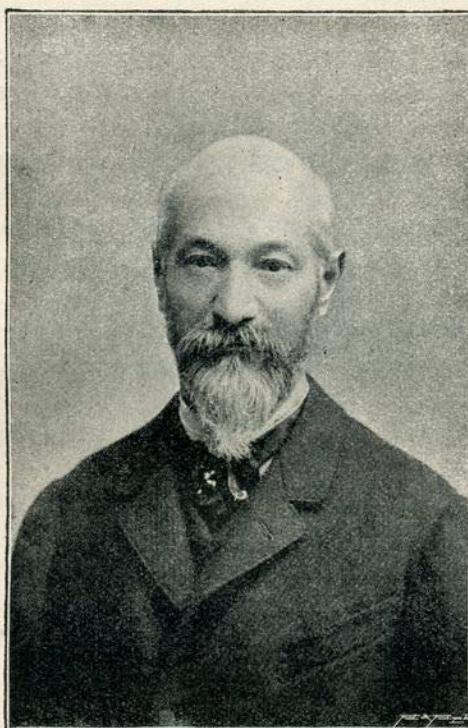
Podpredsjednikom bijaše dr.

Godine 1883. »Flora fossilis Susedana.«

Godine 1890. »Geografske koordinate Dalmacije, Hrvatske i Slavonije i djelomice susjednih žemalja, imenito Bosne, Hercegovine, Istre i Kranjske.«

Dr. Pilar govorio je uz svoj materinski jezik, još francuzki, englezki, talijanski, njemački i česki, poljski i ruski, koje mu jezično znanje bijaše veoma u prilog njegovu proučavanju.

Gjuro Pilar rodio se 23. travnja g. 1846. u Brodu na Savi. Godine 1866. svrši izvrstnim uspjehom zagrebačku gimnaziju i podje onda kao neobično darovit mladić na sveučilište u Bruselj, gdje je već za dve godine postao doktorom filozofije. Da se što bolje usavrši u svojoj struci, podje podporom vlade

Johanes Frischaufer.

Pilar do god. 1881., dje~~vao~~ je dakle u družtvu i sborom i tvorom šest godina.

Od književnih radnja pokojnikovih, spomenuti ćemo one radnje, koje moraju da zanimaju svakoga hrvatskoga planinara. Te su radnje štampane u »Radu jugoslavenske akademije.«

G.1876. »Po-dravina, Djakovština i Dilj-gora.«

Godine 1877. »Tragovi oledbe na podnožju Zagrebačke gore.«

g. 1869. u Paris, gdje je do god 1870. polazio Sorbonnu i Ecole des mines i Ecole de Chimie au Jardin des Plantes. Tu mu bijahu učitelji učenjaci Daubrée i Lacaze-Duthiers.

Za prusko-francezkoga rata vrati se Pilar u domovinu, te bude imenovan pristavom u mineraložko-geoložkom odjelu narodnoga muzeja, gdje je odpočeo raditi, kao prvi naš stručni geolog.

26. rujna g. 1875. bude Pilar imenovan javnim redovitim profesorom meneralogije i geologije na hrvatskom sveučilištu, gdje je kao pravi mudrac i kao otac mladeži službovao punih 18 godina. Na sveučilištu bio je u izpitnom povjerenstvu kandidata sredno-školskog učiteljstva izpitačem za prirodopis, a kao predsjednik i izpitač za mineralogiju u povjerenstvu za prvi strogi izpit farmaceutski. Od g. 1779/80. i 1890/91. bijaše rektorom kr. sveučilišta.

Dr. Pilar bio je pravi član jugoslavenske akademije i član mnogih učenih društava tu- i inozemstva, pa i mnoga prirodnina nosi njegovo čuveno ime.

Godine 1871. vjenčao se je dr. Pilar sa krasnom kćerkom odličnoga zagrebačkoga gradjanina Gjure Crnadka, kojega g. 1874. takodjer vidimo među onim muževima, koji se sabraše, da slože »Hrvatsko planinsko društvo«, da mu je i danas članom.

Supruga profesora Pilara preminula je rano, ostaviv mu jedinca sina.

Laurus Clementinae, vrstu pradobnog lovora iz laporanog susedskih posvetio je njezinoj uspomeni.

Po drugi puta vjenčao se je Pilar iz Broda, iza kojega je braka ostalo troje djece.

Velikomu ovomu mužu ne bijaše sudjeno da živi dugo. Neko je vrieme bolovao na očima, nu godine 1893. opasno je obolio na moždjanima, tražio lieka u Zagrebu, tražio ga u Gracu, ali ga nije našao.

19. svibnja spomenute godine zaridao je hrvatski narod od težke boli, jer je plemenito ono Pilarovo srdce prestalo kucati; Pilar je blago usnuo, kao što je i blago živio, oplakivan od ciele domovine. —

Slava osnivačima »Hrvatskoga planinarskoga društva«, Slava uspomeni dra. Gjure Pilara!!

Dosadašnji predsjednici „Hrv. planin. društva“.

Dr. Josip Calasancij Schlosser vitez Klekovski.

Prva glavna skupština H. P. D. obdržavana u Zagrebu 29. travnja 1875. izabra za predsjednika odličnoga starinu dra. Schlossera, koji je živo sudjelovao oko njegova osnutka. Ogromni poslovi priečili su odličnomu tomu mužu, da u toj časti uztraje i za to ga vidimo na predsjedničkoj stolici samo godinu dana. Društву ostao je dr. Schlosser vjeran do konca svoga života, a bijaše

veoma gorljiv planinar i prvi u našoj domovini stručnjak, koji je počeo uzlaziti na visoke bregove i vrhove.

Prvi predsjednik H. P. D. nije sisao hrvatsko mljeko, jer se je rodio 25. siječnja g. 1808. u Jindrihovu u Moravskoj, gdje mu bijaše otac upraviteljem na imanju grofa Harracha. Pučku školu svršio je u rodnom si mjestu, a filozofiju najboljim uspjehom u Brnu.

God 1832. promoviran je u Beču na čast doktora sveukupnih liečničkih i ranarničkih znanosti.

Inauguralna disertacija bijaše mu »Papili Deonaceis« u kojoj razpravlja o familiji Lepidopterica (Komušarka).

G. 1836. dodje dr. Schlosser iz Beča u Tenje kraj Osieka kao kućni liečnik veleposjednika Adamovića i tako u posve nepo-

Vukotinovićem, odanim i dogrobnim prijateljem. Dr. Schlosser bijaše u prvom redu botaničar i entomolog, a kao takav stavio si je trajni spomenik u ogromnim djelima »Flora Croatica« i »Fauna kornjaša trojedne kraljevine«.

Na prvi daleki put krenuo je g. 1852. podporom vlade bana Jelačića, da prouči floru hrvatskoga primorja i gornje Krajine. Tom prilikom uzpeo se

značu mu zemlju Slavoniju. Kad se je Adamovićeva obitelj preselila u Sv. Helenu kod Paukovca, dodje u sretnan čas u Hrvatsku, gdje je našao svoju drugu domovinu, kojoj je služio neumorno do poslednjeg kucaja svog preplemenitog srdca.

G. 1844. preselio se u Križevce, gdje se je upoznao i sprijateljio s tadašnjim velikim županom Ljudevitom pl

Bude pl. Budislavljević.

mučno i težko na Klek, u Krbavi na Golu Plješevicu i Mrsinj i krenuo preko Plitvičkih jezera i Karlovca kolima u Zagreb.

Godine 1853. putovao je opet sa Vukotinovićem sjevernom Hrvatskom, obilazio Kalničku i Maceljsku goru te se uzpeo na Veliku Ivančicu.

Tri godine kasnije krenuo je po drugi put u gornju Krajinu, ponovno se popeo na Golu Plješevicu i Mrsinj, a u Velebitu na Sadikovac i sv. Brdo.

Godine 1875. popeo se sa planinarskim družtvom na Oštrc i Plješevicu kod Samobora, a u lipnju htio se uzpeti na Bjelolasicu, ali mu to sprieči kiša i že-stoka bura.

Godine 1878., a mjeseca svibnja, krenuo je po treći puta u gornju Krajinu, bio opet na Kleku, Plješevici i sv. Brdu, i ponovno na Kalniku.

Kako se o Velikom Risnjaku i njegovoj vanrednoj alpinskoj flori širio glas i putem štampe, vuklo je srdce dra. Schlossera i na ovaj razklimani vrh Gorskoga kotara. Krene u Gorski kotar sa »Hrv. plan. družtvom« 2. kolovoza g. 1879., prenoći na podnožju Risnjaka u šumi Smrekovcu te se vinu 5. kolovoza prvi iz družtva na tjemenicu Velikoga Risnjaka uz radostne poklike nje-govih suputnika, zakitiv se uz put bjelolistom (Edelweiss) i drugim krasnim alpinskim biljem.

Iste godine, a mjeseca lipnja zaputi se dr. Schlosser sa Vukotinovićem u Žumberak, kojom je prilikom pošao na brieg Ječmište, a poslije se iz Žumberka svratio u Ozalj.

Od hrvatskih gora bijaše dru. Schlosseru najmilija gora Kalnička, koju je iz drevnih Križevaca često obilazio i tako proučio, da je ona do sada naj-točnije izpitana. Svoja studija iznio je u monografiji »Kalnička gora sa svoje prirodne znamenitosti« i štampao ju u Radu jugoslavenske akademije g. 1870.

Ova radnja, koju neka ne mine nijedan hrvatski planinar, ima i sljedeći raz-pored: I. Kalnička gora u geografskom pogledu. II. Kalnička gora u hydrogra-fičkom pogledu. III. Obseg i razdieljenje zemljišta. IV. Kalnička gora sa histo-ričke znamenitosti. V. Kalnička gora u klimatičkom pogledu i njezina proljetna flora. VI. Temeljni osnovi fizionomije bilja. VII. Ustanovljenje fiziognomičkih hrpa i postanak formacije bilja. VIII. Posebni rastlinski odnošaji Kalničke gore. IX. Životinjstvo u Kalničkoj gori.

Od vrhova bijahu dru. Schlosseru najmiliji Klek i Javorje. Na Kleku bijaše više puta, te je jednom sgodom na Klečici, kad mu se omakla noga, skoro i nastradao. Na Klek ga je vuklo srdce radi obsežnog vidika, a naročito radi prebogate alpinske flore. Tu je ubrao g. 1852. mnogo riedku, ali i novu bilinu, a znamenito je našaše *Pedicularis Schlosseri*.

Kada je dr. Schlosser 8. kolovoza g. 1865. odlikovan po Njegovom Veličanstvu vitežkim redom željezne krune III. razreda, podieli mu Ono 8. svib-nja g. 1867. vitežki naslov »Klekovski«.

* Kalničku goru opisao je dr. Schlosser i njemački u »Oesterreichische botanische Zeitschrift«. Beč, 1874., br. 7, 8, 9 i 10.

Prezanimivo ono Javorje (1122 m.), hrvatski je ružičnjak; tu ima toliko ruža, a medju njima kraljica alpinske cvjetane, *Rosa alpina*, kao nigdje u domovini. Na tomu briegu našao je Ljudevit Vukotinović 7. srpnja g. 1875. krasnu vrstu gušavice, koju posveti dru. Schlosseru pod imenom *Silene Schlosseri*.

Gjuro Pilar.

Dr. Schlosser htio je da sám vidi njezino stanište; htio je da ju ubere vlastitom rukom i zato se zaputio 1. srpnja g. 1881. ovamo te blažen i sretan pasao oči po onoj prebujnoj flori i dalekoj alpinskoj okolini.

Od g. 1864. do svoje smrti živio je dr. Schlosser u Zagrebu, te je 18. siječnja g. 1864. imenovan praliečnikom Dalmacije, Hrvatske i Slavonije, a prije toga začastnim zemaljskim lječničkim savjetnikom.

Od godine 1881. ginula je u dru. Schlosseru volja za râd, dapače izčezavala i ona žarka ljubav za bilje medju kojim je najradje boravio, medju kojim je i spavao. Počeo je poboljevati, a svoje bi prijatelje smješeći se tješio, da će biti bolje, kad za toplih dana krene u primorske ili ličke krajeve, ali mu se nada nije izpunila — dr. Schlosser se više ne oporavi. Podlegao je užasnoj rak-rani u grlu, boli, koju je podnašao nečuvenom uzstrpljivošću.

27. travnja g. 1882. u jutro izdahnuo je svoju plemenitu dušu u 74. godini života.

Dr. Schlosser bio je članom mnogih učenih društava, a pravi član jugoslavenske akademije od njezina osnutka i neumornim joj radnikom.

Botaničari ovjekovječili su njegovo ime u bilinama: *Hypericum Schlosseri*, *Alyssum Schlosseri*, *Sinapis Schlosseri*, *Rosa Schlosseri* itd. a Vukotinović posvetio mu i rod *Schlosseria*. Šaka čestitih hrvatskih planinara na Risnjaku dala je trajnu spomen u Schlosserovoju livadi na kojoj raste najkrasnije alpinsko bilje ovoga vrha.

Ovo je kratka slika »prvoga« predsjednika »Hrvatskoga planinarskoga društva« koji je kao tudjinac svim žarom svoga srdca obljudbio i zavolio drugu si svoju domovinu, milu našu Hrvatsku. Služio joj je neumorno i kao činovnik i kao učenjak i za to će mu ostati trajna uspomena medju nama!*

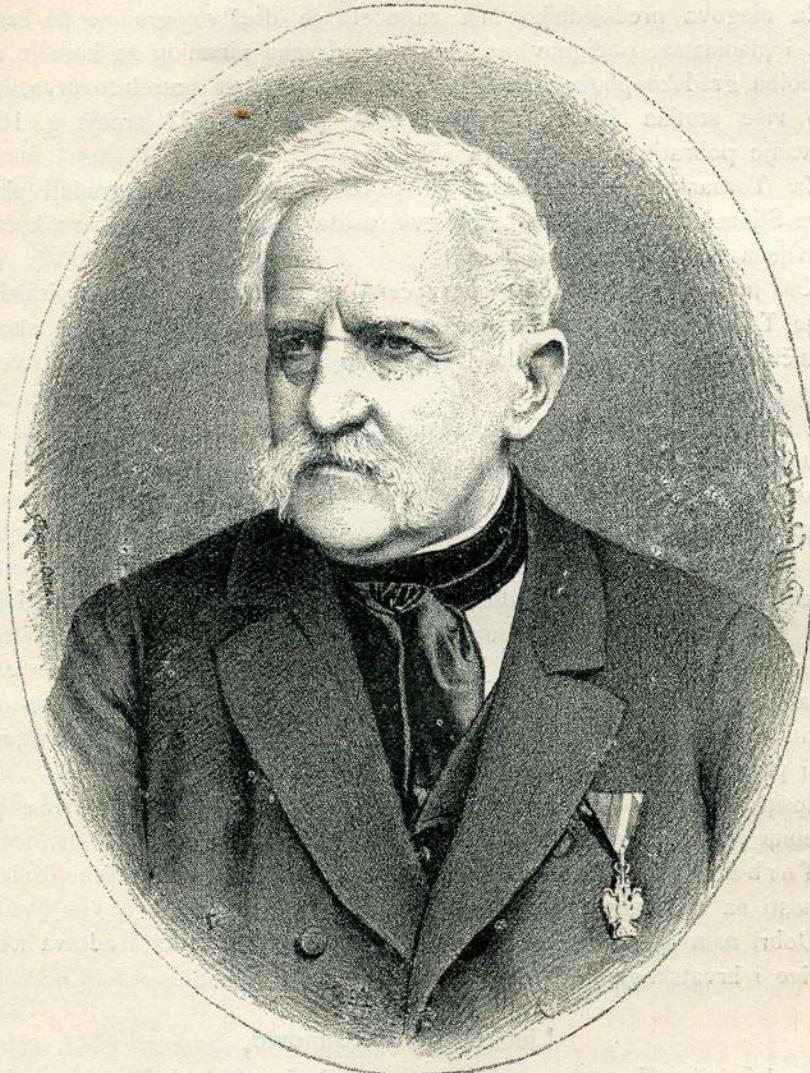
Josip Torbar,

drugi predsjednik »Hrvatskoga planinarskoga društva« rođio se je 1. travnja g. 1824. od seljačkih roditelja u Krašiću kod Jaske. Početne nauke svršio je u Sv. Petru na Mrežnici, a prvih šest gimnazijalnih razreda u Karlovcu. Godine 1845. stupa u zagrebačko nadbiskupsko sjemenište, gdje bude redjen g. 1849. Kako je zavolio učiteljstvu, poslaše ga sa Adolffom Veberom i Matijom Mesićem u Beč, gdje je g. 1852. položio iz matematike i fizike stroge izpite za srednje škole sa hrvatskim i njemačkim nastavnim jezikom. Povrativ se u Zagreb, bude imenovan suplentom gimnazije, nu kad ga htjelo premjestiti, odreće se učiteljske službe i posta urednikom »Katoličkoga lista«. No g. 1854. bude imenovan učiteljem fizike i matematike na gradskoj realci u Zagrebu, a g. 1858. ravnateljem toga zavoda.

Planinarstvu zavolio je Josip Torbar za rana i već ga godine 1865. vidiemo, gdje kreće kolima u Ogulin, odkuda se je uzpeo u ono vrieme mučno i težko na Klek. Poslije toga krenuo je u Krbavu i uzašao na Golu Plješevicu.

* Od dra. Shlossera ima više životopisa na koje upozorujemo hrvatske planinare. — Joseph Calasanz Schlosser u »Oesterreichische botanische Zeitschrift«, Beč god. 1869. br. 1., str. 1—5. Sa slikom. — Dr. Josip Šlošer vitez Klekovski u »Hrvatskoj Lipi« 1875. br. 42., str. 348—349. Sa slikom. Nadalje ima životopis u »Hrvatskom Svjetozoru« od g. 1878. — U »Viencu« od g. 1882. Sa slikom; u »Napredku« g. 1882. (napisao Drag. Hirc; br. 15—19.); u »Hrvatskoj Vili« g. 1884. (Sa slikom) i u almanaku »Zvonimiru«. Lj. Rossi napisao mu životopis u »Spomenici hrv. planinarskog društva« (g. 1884.), a vjerni mu njegov drug i prijatelj Lj. Vukotinović u Radu jugosl. akademije (knj. LXV., posebnoga odtiska str. 1—11.)

Ovi ulazi rodili su prvu planinarsku hrvatsku radnju, koju je štampao u »Književniku« iste godine pod naslovom: *O uzlazu na planine*. U prvoj točki ove radnje opisuje svoj uzlaz na Klek i Plješevicu, u drugoj piše »o uplivu uzdušnoga tlaka na čovjeka i pojavi s ovoga tlaka dolazeći u visinah«.

Josip Calasancij Schlosser vitez Klekovski.

Od hrvatskih bregova uzpeo se Josip Torbar g. 1876. na Veliku Ivančicu, g. 1879. na Veliki Risanjak sa plan. družtvom, poslije na Kalnik i Plješevicu kod Samobora. U Žumberku bio je na Sv. Geri i po drugi puta se uzpeo i njemu mio Klek. Osobito je zavolio slovenske vrhove i planine, a kako je često i rado zalazio na opjevano Bladsko jezero, pošao je odavle na Mali Tri-

glav, bio na Stolu kod istoga jezera, zahvatio najvišu točku Črne prsti, Dobrača i Višarja i razblaživao se u Bohinskoj dolini na izvoru Savice.

Druga glavna skupština obdržavana 30. ožujka g. 1876. izabrala je Josipa Torbara predsjednikom.

Za njegova predsjednikovanja započelo je društvo gradnje po hrvatskim gorama i planinama, podignuv na Sljemenu drvenu piramidu za koju je na nje-govu molbu gradsko poglavarstvo poklonilo za gradnju potrebito drvo, koje je vredilo više stotina forinta. Piramida bude posvećena 22. srpnja g. 1877. uz sudjelovanje pobratimskoga društva »Sokola«.

Za Torbarova predsjednikovanja povela se je rieč i o gradnji planinske kuće na Sljemenu, gradsko je zastupstvo uslišalo molbu društva, nu kuća bude dogotovljena tek sljedeće godine.

Kad je 7. srpnja g. 1889. posvećena na Sljemenu željezna piramida, izrekao je Torbar sa njezine visine svetčano i tako ganutljivo slovo, slovo puno otačbeničkoga žara i zanosa, da je potresao srdcima svih prisutnih i mnogomu izmario suzu-radostnicu.

Od osnutka jugoslavenske akademije Torbar je njezinim pravim članom i već u I. knizi Rada ima razprava u kojoj nas vodi u pradobu zemlje, te mu je od onda vjernim suradnikom. Od g. 1891. Torbar je predsjednikom toga najvišega učevnoga zavoda. Kao profesor napisao je nekoje školske knjige medju kojima je osobita ciena »Životinjarstvu«, koje je rabilo u srednjim školama. Kao nomenclator bijaše vazda neobično sretne ruke, što svjedoči i Schlosserova »Fauna kornjaša«, kojoj bijaše suradnikom.

Lanske godine doživio je Josip Torbar riedko slavje, jer se je 24. listopada navršilo 50 godina, što je Bogu prinio svoju prvu nekrvnu žrtvu. Zlatnu misu čitao je tom prilikom u Brdovcu u krugu svoje rodbine i tamošnjega starego si prijatelja, župnika Matije Penića.

Josip Torbar bijaše za osnutka »Hrvatskoga plan. društva« prvim društvenim podpredsjednikom i danas mu je još častnim članom.

Torbarov greben na Velikom Risnjaku siećat će hrvatske planinare i u budućnosti na njihovog drugog predsjednika.

Dobri nam ga Bog još mnogo godina uzčuvao jedra i zdrava na korist domovine i hrvatskoga planinarstva!

Ljudevit pl. Vukotinović,

treći predsjednik »Hrvatskoga planinarskoga društva«, ugledao je svjetlo božje 13. siječnja g. 1813. u Zagrebu od otca Mirka pl. Farkaša, koji je imao veliki posjed u Lovrečini kraj Križevaca. U Križevcima je svršio i početne škole, a prava u Požunu, gdje je po običaju onoga vremena sudjelovao već godine 1832. kao jurat na požunskom saboru. U Požunu bijaše i drugih hrvatskih mladića medju kojima se razvio društveni život i iskreno prijateljstvo, a lebdila je svima pred očima ljubav prama hrvatskomu jeziku. Osnivali su si skromno pjevačko društvo, poduzimali izlete i na njima pjevali pjesme hrvatske.

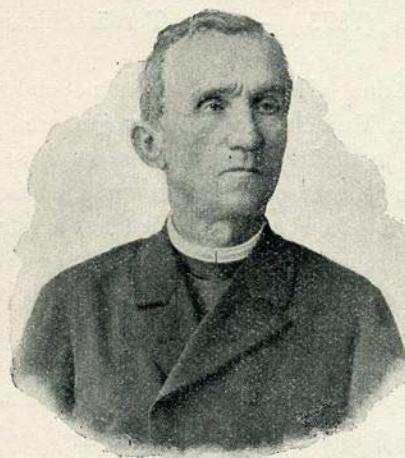
Vatreni Ljudevit Vukotinović bijaše prvi doglavnik Ljudevita Gaja; on bijaše narodu hrvatskomu za dobe preporoda neustrašivi stjegonoša. Visoko je dignuo zublju s koje padahu iskre varnice na uspavana hrvatska srdca i živo je klicao narodu »Još Hrvatska nij' propala«.

Vukotinović bijaše pjesnik, dramatik, beletrista, publicista, gospodar, upravnik, arkeolog, geograf, mineralog, geolog, nu kao prirodopisac u prvome redu botaničar i planinar. On, kao jedan od najumnijih Gajevih doglavnika, radio je na književnom polju punih 60 godina, te bi njegov râd sabran u cjelinu izpunio omašno pretince u svačoj knjižnici, bez članaka i razprava pod kojima se nije podpisivao.

O takovu mužu, o takovu učenjaku, dala bi se napisati ciela kniiga, nu nama je zadaća, da ga iztaknemo kao planinara i orišemo njegov planinarski râd.*

U Križevcima upoznao se je Vukotinović sa drom. Schlosserom s kojim je sklopio dosmrtno prijateljstvo. S njime je nesamo poduzimao prve izlete u okolinu križevačku, već je Schlosserova zasluga, da je postao botaničarom. I poslije su obično putovali zajedno, nu Vukotinović bijaše prvi, koji je osobitu pozornost svratio Zagrebačkoj u kojoj nas razpravi upoznava sa geoložkim trupom spomenute gore. U »Nove biline i razjasnjenja o njekojih dvojbennih«, osvrće se na geoložki sastav županije riečke i upozoruje na njezinu raznoličnu i značajnu floru.

Godine 1878. štampao je u »Radu« razpravu: »Prinesci za geognosiju i botaniku Hrvatske« u kojoj opisuje lice hrvatskoga Zagorja, geoložki mu sastav, nadalje goru samoborsku, te prelazi na opis pojedinih okolica. Opisuje Ogulin i Klek, Fužinu sa Bitorajem (1385 m.) i Viševicom (1428 m.) te Mrzlu Vodicu i Veliki Risnjak (1528 m.) na koji se je kao hrvatski prirodoslovac uzpeo prvi 13. srpnja g. 1877., ubravši tom prilikom prekrasno bilje iz flore alpinske.

Josip Torbar.

grebačkoj gori te bregovima i vrhovima Gorskoga kotara. U akademičkoj razpravi »Opere faktih u obće i opodzemnoj fauni i flori susedskih laporanâ« opisuje g. 1870. Zagrebačku goru i prvi je Hrvat, koji pred strani svjet iznosi okamenjeno bilje i životinje njezinoga prigorja. Dve godine kasnije crta opet u »Radu« »Trećo-gorje u okolini

* Obširniji životopis napisasmo o Vukotinoviću prigodom njegovog osamdesetog rođendana g. 1893. (Nar. Nov. br. VII.)

Razprava »Novi oblici hrastova i inni dodatci na floru Hrvatsku«, koju je stampao g. 1880. podavaju svakom planinaru priliku, da upozna zemljiste gornje Krajine, naročito prezanimivu Liku i Krbavu.

Od akademičkih radova, koje moraju zanimati svakoga planinara, spominjemo još: »O moslavackom granitu i hrastovih u Hrvatskoj« i »Geoložki i paleontoložki odnošaji u Radoboju«.

Od njemačkih radova, koji su ugledali svjetlo u »Jahrbuch der k. k. geologischen Reichsanstalt« u Beču navodimo: »Das Moslaviner Gebirge in Croatiens« (1852.) i »Einige Mittheilungen über das Kalniker-Gebirge in Croatiens« (1853.) U publikacijama bečke akademije znanosti stampao je Vukotinović: Das Lika-und Krbava-Thal in der Militär-Grenze — Croatiens (1857) — Die Plitvicer-Seen in der oberen Militär-Grenze (1859.) Die Diorite mit den übrigen geognostischen Verhältnissen des Agramer Gebirges in Croatiens (1859.) — Rude bei Samobor in Croatiens (1873.) — Die Tertiärschichten in der Umgebung Agrams (1874.)

Četvrta glavna skupština »Hrv. plan. družtva« obdržavana 14. ožujka g. 1878. izabrala je Ljudevita Vukotinovića svojim predsjednikom, koju je čast obnašao do g. 1884. kad je društvo proslavilo svoju desetgodišnjicu.

U »Spomenici«, koju je tom prilikom stampalo, napisao je Vukotinović članak: *Zadaća i svrha planinskog društva* (str. 18—20).

»... Gledajmo turistu, piše na stranici 19, kad se kući povrati sa svoga putovanja, tad ćemo vidjeti na sunca žarom opaljenim licima punoču zdravlja, a na krepkom gibanju tiela ojačanu snagu; s druge strane u veselu duhu pomladjeno srdce, te u shvaćanju životnih odnosa mnogo povoljniju čud...«

»Turist krči put u nepoznane prediele, turist odkriva množe krasote odprije nepoznane, otvara zemlju sebi i pristupu svih drugih; time se mnoga okolica zapuštena pretvara u obljetno mjesto. Nove se osnivaju staze i putevi, množi se promet, pomnaža se dolazak stranaca i zemlji se širi glas... Mi se nadamo, te želimo, da uz ovakovo shvaćanje zadaća planinarskih, društvo naše procvate u daljna i buduća vremena.«

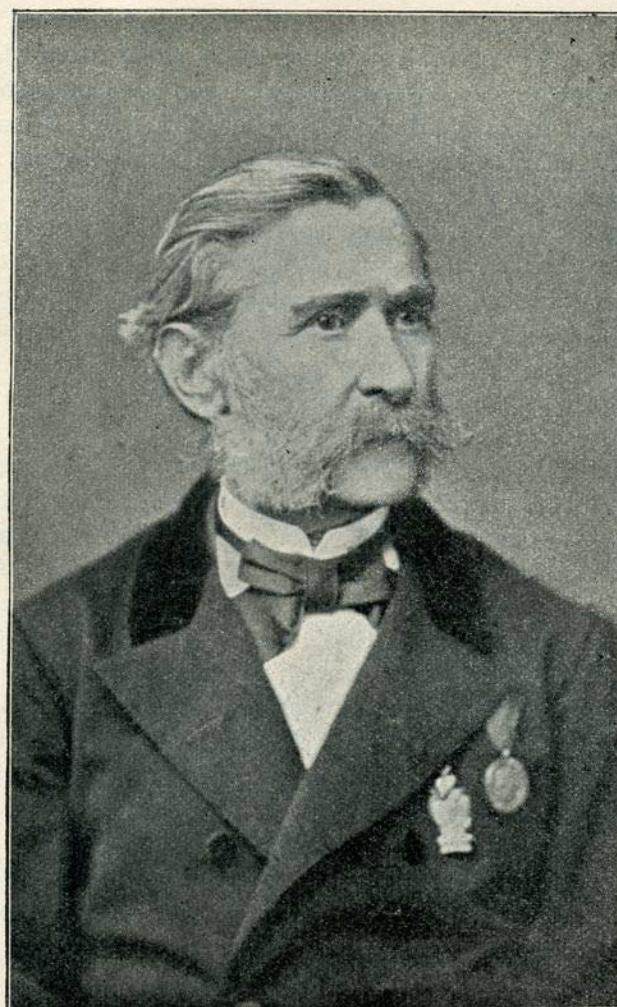
Vukotinovićevom ponukom poduzelo je društvo izlet na Plitvička jezera i Veliki Risnjak; njegovim zagovorom imenovalo je ono povjerenike u Hrvatskoj; njegovom preporukom izdalo je i prvu svoju »Spomenicu«. Vruća mu bijaše želja, da društvo dodje što prije do svoga »Viesnika«, ali to nisu dopustile slabe materijalne prilike. Za njega je sagradjem čardak na Plješivici, obzidano vrelo kod planinarske kuće na Sljemenu, sagradjeno pristanište kod Kraljičinog, zdenca, označeni putevi bojama, sagradjeno pristanište na Plješivici, sagradjen put do Kraljičinog zdenca itd. Desnom mu rukom bijaše u njegovu radu pre-revni društveni tajnik, Levin Schlosser Klekovski.

Poput slovenskoga planinara Valentina Vodnika, slavio je Vukotinović naše krajeve, gore i planine i pjesmom. U sbirki pjesama »Trnule«, koju je stampao g. 1862., opjevao je Grobničko polje, Rieku, Villu Angiolinu u Opatiji Krbavu i Liku, sv. Brdo na Velebitu i Trsat.

Kad je Vukotinović izgubio svoga vjernoga druga i prijatelja dra Schlossera, s kojim je prijateljevalo punih 40 godina, veoma se je promienio, bijaše kao u tudjini izgubljena duša. Samoča ga snuždila, često ozlovoljavala, počeo je i on gubiti volju za botanički rad, a kad se je oprostio svojim bogatim herbarom, ne slutismo na dobro. Baš pred svoju 80-godišnjicu počeo je poboljevati, a 17. ožujka god. 1893. zaklopi za uvijek ono svoje veliko modro oko, koje je gledalo naše nebo, kad ga je zastrla gusta magla, ali zagledalo i onu žarku Danicu, s koje ljesnu svjetlo cie-lomu hrvatskomu narodu!

Ljudevit Vukotinović počiva u arkadama uz Ljudevita Gaja i ostale preporoditelje našega naroda, pa mu sveta hrv. zemlja bila lahka?

Ljudevit Vukotino-

Ljudevit pl. Vukotinović.

Kao planinaru ovjekovjećeno je Vukotinovićevo ime u Gorskom kotaru. Na Velikom Risnjaku uzdiže se iza Schlosserove livade razkliman Štošićev vršak, a iza njega Vukotinovićeva livada na kojoj buji mnogo rijedko čedo božice Flore.

Kao botaničaru ovjekovjećeno mu je ime u prekrasnom karanfilu *Dianthus*

vić bio je umirovljeni veliki župan županije križevačke, posjednik željezne krune III. razreda, posjednik Leopoldovog reda i ratne kolajne, počastni gradjanin slobodnih kr. gradova Križevca i Koprivnice, pravi član jugoslavenske akademije, ruske carske univerze u Harkovu i prirodopisnoga društva u Moskvi, član mnogih drugih učenih društava, narodni stupnik itd.

Vukotinovići, koji se upravo sada žari na strmom Oštrcu, kamo je rado i često zalazio, dočim mu je ogromni herbar i vanredni »Rosarium« pohranjen u botaničko-fiziologičkom zavodu kr. universe u Zagrebu uz herbar njegovog vjernog druga dra Schlossera.

Küchel

Miroslav grof Kulmer

od Rosenpichla i Hohensteina, rodio se 10. rujna godine 1861. u Šestinama od otca Miroslava, c. kr. komornika i gjeneral-a te majke Aleksandrine, rođene grofice Erdödy, gospodje zvezdokrstnoga reda i gorljive domorodke.

Stric mu Franjo barun Kulmer bio je g. 1845. veliki župan zagrebačke županije, a g. 1849. ministar bez listnice, koje je odlikovanje primio za patriotsko djelovanje u Hrvatskoj za vrieme rata.

Miroslav grof Kulmer, sadanji predsjednik »Hrvatskoga planinarskoga društva«, svršio je početne nauke u Zagrebu, a pravoslovne, što na zagrebačkom, što na bečkom sveučilištu. Kao što i otac, izvrstan je gospodar i njegovo gospodarstvo daleko znano, pa je i sada predsjednikom hrvatskoga gospodarskoga društva. Za nezaboravne jubilarne gospodarsko-šumarske izložbe u Zagrebu bio je član centralnoga i podpredsjednik eksekutivnoga odbora, kojom je prilikom razvio vanrednu gospodarsku djelatnost.

Miroslav grof Kulmer mnogo se zanima za javne, a posebice za obće koristne svrhe te je stekao već do sada velikih zasluga za narod i domovinu.

Milo mu je gospodarstvo, draga su mu druga zanimanja, ali mu je k srdu priraslo hrvatsko planinarstvo i danas je medju hrvatskim velikašima prvi planinar. Pa nije ni čudo; rodjen u ubavom naručaju bajne prirode zagrebačkoga prigorja, već je djetetom obilazio u Šestinama cvjetne poljane i hladovite šume; djetetom slušao je šum bližnjega potoka Medveščaka i čudio se bregovima Zagrebačke gore. Porasav, bio je često na podorima Medvedgrada i odavle gledao na bieli Zagreb ili je obilazio krajeve oko Kraljičinog zdenca, pa se često i prečesto, kad još ne bijaše utrta puta ni staze, vinuo na Sljeme, i lutao onim krasnim šumama.

U srdece je smetnuo toliko prirodnih krasota, u dušu sgrnuo toliko uspomena, da mu je Zagrebačka gora od svih gora najmilija. Postavši predsjednikom »H. P. D.«, Miroslav grof Kulmer u prvome je redu svratio svoju pozornost Zagrebačkoj gori. Po njegovu predlogu i uputi probijale su se staze, krčile šikare, gradili putevi, tražili zanimivi vidici.

Godine 1892. počeo se uređivati Susjedski brieg, koji bijaše (tko ga je od prije poznao) težko pristupan, tu i tamo neprohodan guštok. Sada te vode iz Podsuseda i Dolja na taj brieg ugodni putevi, sagradjene su brvi, mostići, uređeni potočići, smještene klupe, uređena preugodna zatišja za svaku bolnu dušu, pribiti napisи, uređeni vidikovci, svedene staze na sve strane, podori grada očišćeni, a cio brieg zasadjen crnogoricom, bielom brezom, orasima, raznim grmljem i cviećem. Na podbrežju smjestila se je gostionica »Hrvatskomu planinaru«, gdje je mnoga duša, opojena krosotama prirode, rado odmorila.

Miroslav grof Kulmer mnogo je zaslužan i za cestu, koju je grad sa znatnim troškom g. 1897. gradio na Sljeme. Njegova je duša zamislila i stvorila put na zavoje (serpentine), što vodi u gori na desnu ruku do piramide, na lievu pod samu planinsku kuću. Nu kako bijaše taj put dosta strm i tegotan, valjalo je sagraditi put luhkoga uzpona. I taj je put nesamo zamislio grof Kulmer, nego ga je dao izvesti na svom zemljištu i time si stekao novih zasluga ne samo po grad Zagreb, već i po naše planinarstvo. Taj je put otvoren 17. srpnja g. 1898. i o-

zvan na vječnu spomen imenom presv. gospodje grofice Elvire Kulmer, »Elvirinim putem«.

Da bude put od Šestina do Kraljičinog zdenca što udobniji i ugodniji, zasadio je sadanji predsjednik novu dvorednicu (aleju) od crnogorice i time ono, što je već od prirode liepo, poljepšao.

Za da da središnji odbor bude u što življem dodiru na podružnicama i svojim članovima, pokrenuo je on i svoj viestnik.

Baš u vrieme preporoda padaju dva znamenita uzlaza, koje je Miroslav grof Kulmer, poduzeo kao družveni predsjednik.

14. kolovoza 1898. uzpeo se na Klek, a lanske godine 3. kolovoza na Veliki Risnjak, u Gorskom kotaru, a u družtvu sa presvetlim si bratom Emilom i još dvojicom planinara. Tom prilikom dodjoše planinari pred nov put,

našnjega predsjednika sbio se je u družtvu znamenit dogodaj, koga se zanimivi upliv opaža diljem ciele domovine. Društvo je zamislilo i pokrenulo osnivanje planinarskih podružnica, koje se slažu u svim krajevima domovine, pa je u to ime i promienilo pravila. I tako se hrvatsko planinarstvo sve to više razmahuje a

Miroslav grof Kulmer.

što vodi pod Mali Risnjak, sagradjen trudom kneževskoga nadšumara, V. Moravca iz Biele Vodice. Došavši do napisa, presvetli gospodin Miroslav Kulmer, koraknu tim putem toga dana prvi i time bijaše on uz hrvatsku pjesmu posvećen i otvoren.

Istoga su dana pošli planinari na izvor Kupe, a drugi dan u jutro prekrasnom dolinom te rieke do Broda, a odavle u Delnice, diveći se krasotama Gorskoga kotara.

Kako je presvetli gospodin Miroslav grof Kulmer oduševljen planinar, zasvjedočila je i proslava 25-godišnjice planinarskoga društva u dve prilike: kod odkrića i posvete Schlosserove spomen-slike, a poslije toga i kod zdravice u krugu odbornika i planinara, koju je namenio prisutnomu krasnomu spolu, a o srce vezao toplim, dà, vrućim riečima nazočnim gospodjama kao Hrvaticama i majkama, iztičući planinarstvo s uzgojne strane, a kao najmoćnije sredstvo, kojim se budi sviest, te uzgaja i podržava patriotizam u mladenačkim srdecima.

»Hrvatsko planinarsko društvo« ima da rieši još mnogu veliku i zamašnu zadaću, a riešit će ju pouzdano uz pripomoć svojih vrlih podružnica. Dobri Bog dao, da sadanji predsjednik, presvetli gospodin Miroslav grof Kulmer doživi i onaj znameniti dan i čas, kad će planinarstvo zahvatiti sve slojeve hrvatskoga naroda, a planinari hrvatski njegovo srdce u znak zahvalnosti ovjenčati neuvjetnim viencem planinarstva!

D. H.

Noć na Sljemu.

Ispod mene šuma driema—
Iznad mene zvezde sjaju;
A ja s vite piramide —
Gledam prema zavičaju.

Al mi oko zalud traži
Selce — draže svega sveta —
Bilo, što ga suza muti,
Bilo, što mu magla smeta.

Iza magle nešto samo
Časkom blieska, časkom gruha . . .
Onda pak se sve umiri
U dnu kraja siva, gluha.

A meni je — ko da gledam
Siedu majku, gdje me kudi —
Što sam joj se bez povratka
Otkinô sa toplih giudi!

Gjuro Arnold.

Planinarstvo i sveučilištna te srednjoškolska nastava.

Je li puki slučaj, što je dvaestpetna godišnjica hrvatskoga sveučilišta pala gotovo u isto doba, u koje i dvaestpetna godišnjica hrvatskoga planinarskoga društva? Ta tobože slučajna izvanjska zajednost doziva nam u pamet, da ima i nutarnje sveze medju sveučilištnom ter srednjoškolskom nastavom prirodopisnom i medju svrhami planinarstva: poučne ekskurzije kandidatâ prirodopisa i srednjo-

školskih učenika mogle bi naći oslona u uredbah planinarskoga društva, a ovo bi opet u djelovanju onih ekskurzija moglo naći jaku pobudu za svoj razvoj i procvat. Što valja u prvom redu o kandidatih prirodopisa (i farmacije) i o slušateljih novoga šumarskoga odjela u našem sveučilištu, to valja u drugom redu o kandidatih humanističkih struka, ponajčege geografije, pa bar donjekle i hrvatskih filologa i povjestničara (kojim bi koristno bilo sabiranje pučkih rieči za prirodnine ili dialektnih osobinâ ili poviestnih predaja i t. d.)

Zagrebačka gora Sljeme mogla bi biti slušatelju zagrebačkoga mudroslovnoga fakulteta čestim poučnim vježbalištem za njegovih četiriju naučnih godina; po nedjeljah i svetcih, i za kraćih praznika školskih ona mu je lako pristupna. Ali dakako trebalo bi sveučilištnim djakom i profesorom, pa i srednjoškolskim profesorom i djakom zagrebačkim upriličiti zgodno skromno boravište na Sljemu, gdje bi i po više dana mogli ostajati, i to djaci bez svoga troška a profesori s vrlo umjerenim troškom. A moglo bi se to upriličiti udružbom profesora mudroslovnoga fakulteta i zagrebačkih srednjoškolskih profesora, kad bi takova udružba zadobila pogodnosti i susretala to od gradske obćine to od planinarskoga društva. Kažu, da zagrebačka gora sa svojim prigorjem krije još mnogo nesabrane gradje prirodninâ, a tu je prigoda i za meteoroložke vježbe, pa i za geografske; za vedrih dana kasne jeseni i zime (ako je slabo snježna) i ranoga proljeća zna biti sa Sljemena silno obsežan i divno jasan vidik, koji bi mogao nješto koristiti i za geografsku pouku. Za humanističko područje bilo bi dakako na gori samoj malo žetve, osim velebnoga estetičkoga užitka, koji ipak nije na odmet, ali prigorsko naselje podavalо bi jezične gradje i folklorske. Kadšto bi pak i sama higienska svrha bila djaku dovoljnim razlogom, da boravi koji dan na gori, u zajednici sa svojimi drugovima.

Što bi u Zagrebu činila udruga profesorâ mudroslovnoga fakulteta i srednjoškolskih profesora, to bi isto činila u svih gradovih Hrvatske i Slavonije, gdje je srednja škola (gimnazija, realka, preparandija, srednje učilište gospodarsko, i t. d.) udruga mjestnih srednjoškolskih profesora i srodnih im stručnjaka, kao šumara, ljekarnika, lječnika, koji bi se udružili za podupiranje prirodopisnih ekskurzija mjestnih srednjoškolaca i onih djaka mudroslovaca, koji bi svoje veće praznike (božićne, uzkrne i ljetne) boravili u tom mjestu ili okolišu; ta mjestna udruga tražila bi svezu s mjestnom ili okolnom planinarskom podružnicom.

Djaci, bili to mudroslovci, bili srednjoškolci, podavali bi kao uvrat za pogodnosti, koje bi im namicale one udruge profesorâ i srodnih im stručnjaka, sabrane primjerke prirodninâ mjestnim srednjoškolskim zavodom i, u Zagrebu, sbirkam svojega fakulteta (botaničkome zavodu i muzejima), ili, ako su koje humanističke struke, stručnim vježbenim seminarom. Udruga u Zagrebu bila bi s udrugama po Hrvatskoj i Slavoniji u svezi kao središte sa podružnicami, te bi se sve medjusobno podupirale u svačem, pa i u podpunjivanju sbiraka navlastito prirodopisnih.

Svakomu mjestu, gdje je srednja škola, koristila bi takova udruga već tim, što bi umnažala prirodopisne školske sbirke, a odatle bi mogla danas sutra nići

i koja materijalna korist mjestu i okolišu, kad bi se pokazala probitačnost nove prometne uporabe mjestnih ili okolišnih prirodnina. Zato bi bilo nade, da će kada tada mjestne oblasti (gradske i t. d.) ili okolna vlastelinstva, koja po gorah imadu posjeda, podupirati naučno nastojanje udruge i planinarske podružnice, i to podizanjem planinarskih kućica ili lugarnica, gdje bi mogli boraviti takodjer djaci i profesori za svojih ekskurzija. Pak ne samo u gorskih krajih, nego i u ravninskim i u primorskim bilo bi takovoj udrugici u harnih zadatka, primjerenih naravi okolišnoj.

Trebalo bi dakako prije svega, da osnivanje podružnicā hrvatskoga planinarskoga družtva središnjega ne teče tako sporo, kao do sada. Samo su tri podružnice doista ustrojene: u Gospiću, u Požegi. i u Krapini. To je vrlo malo, a javljalo se lani i preklani još za više njih, da su već postale, ali to bijaše prerana radost. Možda bi moglo pospješiti ovaj posao uvjerenje, da kod nas, kako i svigdje drugdje, planinarstvo ne služi samo družvenosti, zabavi i zdravlju, nego takodjer upoznavanju domaće prirode, naobrazbi mladjega naraštaja, a počesto i materijalnome napredku pučanstva. Kad bi se ustrojile ovakove udruge za promicanje poučnih ekskurzija djaka srednjoškolskih i mudroslovnih te bi one stupile u njeku svezu, koja se po naravi namiće, s planinarskim središnjim družtvom i s njegovimi podružnicama, onda bi se upoznavanje domaće prirode znatno pospješilo, a neprocjenjivu bi korist crpili naši djaci prirodopisci.

Kod dvaestpete godišnjice našega planinarskoga družtva nismo se mogli oteti ovome razmišljanju, koje možda nije bilo puki san.

U Cislitavi djaci mudroslovci i srednjoškolci u silnom broju borave svoje velike praznike po gorah i veliku korist odatile crpu za svoju naobrazbu i za zdravje. Kod nas pak najveći broj takovih djaka sjedi svaki u svom zavičajnom kutiću, i malo koji upoznaje očevodom iole znatniji dio svoje domovine. Ne bi li se mogli, posredovanjem onih ekskursijskih udruga, raznokrajni roditelji sporazumievati, da po dva djaka sprijateljena borave praznike sad u jednih sad u drugih?

Odbornik plan. družtva dr. *Franjo Marković.*

Uz Savu.

(Šetnja s Arnoldom).

Poput crnog teškog vela na ravnicu pao mrak.
Ne cvrkuću ptice više, k sanku složi lišće slak.

Sve je mrtvo — mi tek dvoje stupamo tuj po čistini — —
Zar i tebi taj se život tako sitnim sada čini?

Čuj, izà nas Sava šumi ko sijedi silni div
Hiljadu koj ljeta broji — uvijek krepak, uvijek živ.

Iza grmlja u daljini pred nama se Sljeme plavi; —
Gledao ga mnogi narod, pa ga vječna tama zavi.

Iz oblačnog tmurnog neba zlobno na nas viče smrt:
»Smirite se vi dva dolje! Na skoro ču i Vas strtit!«

Mi stojimo smijuć joj se: »Pa nas satri — stalo nama!
Srca naših ne ćeš smrvit: »Živjet će u pjesmicama!«

Milivoj Podravski.

Zadaća podružnicâ „Hrvatskog planinarskoga društva.“

Kako se sve, što se čuvstva tiče, ne da pravo definovati; kako se svaka idealna ljubav otimlje potankoj analizi hladnoga razuma: tako je i ljubav prema domovini i prema prirodi u obće više usadjena u srdu, nego u razumu. Nije, a da se ne bi bilo već kušalo, pače i na physioložkoj podlozi, tumačiti estetičko čuvstvo, definovati ga i za nj' postavljati pravila i zakone; nu svega toga nama ne treba, kad se radi o tome, da nam se nešto svidja, da nas zaokuplja i oduševljuje. Mi pri duševnom užitku ne pitamo: kako i zašto, mi ga primamo u sebe kao dar božji, koji nas uzvisuje i diže, koji nas oplemenjuje i hrabri i Bogu sličima čini.

Tako je i sa dojmom prirodnih krasota na čovjeka. Nema gotovo ljudskog bića, na koje ne bi bar po gdjekoja prirodna krasota, ljubki ili impozantni prizor u naravi djelovali, te ga makar za čas potresli tako, da se je oslobođio okolišnog sibiljnog svjeta, te u sebi osjetio neko uzvišenije, idealnije čuvstvo.

Jedan pak od prvih prizora u naravi, koji baš svojim kontrastom na nas djeluje, jesu visovi prema nizinama: jednom riečju plastičnost tla. Kako ova pojava, tako raste i njezin utisak, uzpinjemo li se što više u visine: u gore i planine. Da je tomu doista tako, svjedoči nam i to, što su ljudi od vajkada u svojoj mašti gore napučili višim bićima, a kolo da vode na njima vile planinkinje.

U prvome redu je dakle čisti užitak prirode, koji nas u gore mami i oduševljuje, a nema sumje, da se sa širim vidikom ne samo srdce širi, nego i razum bistri i ina čuvstva pobudjuju.

Crkvice biele, ljudska naselišta, polja i livade prikazuju nam se u cijelosti udaljenije; mi ih i motrimo ne samo sa visine, nego i sa nekog višeg duševnog gledišta. Namiču nam se pitanja o narodu i njegovom zanimanju, o njegovim običajima i predajama, o njegovim etičnim i moralnim načelima. Videći se usred takove okolice, u kojoj živimo i koju sad svukoliku na jedanput i našim tjelesnim i duševnim očima shvaćamo, bivamo si sviesni, da smo i mi jedan član ove cijelosti. Mi se sljubljujemo sa grudom zemlje, što leži pred nama, razširujemo je

do granica, koje su označene jednakom krvi i ljubavi prema jednoj zajedničkoj ideji.

Pa kad smo sami već toliko puta osjetili, da ponosni visovi u nama uzplamčuju svetu onu vatrū, koja nas oplemenjuje i diže, koja nam ulieva nove snage i pobude, kako da ne nastojimo oko toga, da se i drugi, da i cieli narod ide što češće na ovo vrelo iz kojega izviru nova snaga i nova hrana za duh i srdce.

Čarobni vidici sa visokih gora djeluju isto tako kao i glazba, pa ako i ovu stavljamo u službu za domovinu, zašto da se ne služimo prvim sredstvom, dok su jedno i drugo najplemenitija i najdostojnija oružja, s kojima nam je kao narodu postizavati sveti naš cilj?

Osim toga je i samo upoznavanje raznih krajeva naše domovine, raznih prilika, u kojima naš narod živi, koristno i za praktičan život i za samu znanost.

I koga sve to još ne bi bilo kadro predobiti za »planinarstvo,« tomu moramo spomenuti još i to, da je uzlaz na gore, a i silaz s istih, kako je to glasoviti talijanski physiolog, Angelo Mosso dokazao, najzdravija gimnastika. Poznato je takodjer, da je u gorskim visinama najzdraviji zrak, što ga samo ima. Gore su pretežno obraštene drvećem, u većim visinama baš i crnogoricom, uslied česa ima u zraku i više ozona, kao dokaz za čistoću zraka, a što je glavno, zrak je onđe i posve čist od svakojakih zaraznih bakterija.

Sve je to danas već tako utvrđeno i priznato, da nam razvoj planinarstva u kojoj zemlji može i mora služiti kao mjerilo za kulturu dotičnoga naroda. Nekoć su ljudi držali, da je od gore jedina korist za čovjeka u drvu, što ga iz njih dobiva, a inače da gore služe još samo kao zaklonište divljim zvjerima. Danas znade prosvjetljeni sviet iz svojih gora i drugu i to ne samo materijalnu, nego i moralnu korist izvući, te mu po tome i ove služe kao moćna poluga za kulturni napredak.

Planinarska družtva uzeši si dakle zadaču, da sve to goje, i to baš sa one plemenitije, idealnije strane. Planinari imadu tek odkrivati nove vidike i utrati staze do njih; upoznavati sviet sa liepim krajevima i učiniti im one priступnjima. Izgradi li se kroz takav koji kraj poslije i željeznica, sagrade li se hôtel i ljetnikovci, onda je i zadača planinarstva prestala. Planinari su po tom u neku ruku samo pioniri, koje kod utiranja puteva na gore vode najplemenitiji motivi.

Kolo ljudi, koji sve to tako shvaćaju, pak ne mare za trud i žrtve, da u tom pogledu uznaštoje, imadu ali prema naravi stvari u prvom redu pobrinuti se za pomoćnike. Njima je za pravo posao, da samo propagiraju ove svoje ideje i da prodrui s njima u čim šire krugove. Odkrivati liepe točke, prosiecati do njih staze i puteve, izgraditi shodna zakloništa, sve će to moći najlaglje i najbolje samo oni, koji u blizini takovih točaka neprekidno živu i svaki kutić svoje okolice poznavaju.

Znade se, da je svuda najbolji vodič samo onaj, koji baš boravi u dotičnom kraju, jer se i prilike u prirodi neprekidno mjenjaju, jer nije dosta koji kraj jedanput samo viditi, nego treba i sve promjene, koje se tuj odigravaju, neprekidno pratiti. Ne samo dakle, da su oni, koji u jeduom kraju živu, najsgodniji, da nam davaju praktične upute, nego kako mi ljubimo prirodu, jer smo u njoj, to i poglavito ljubimo onu neposrednu okolicu, koja nam je najbliža. I tako se i ljubav prama jednom kraju najživlje odrazuje u onima, na koje taj kraj sa svojim čarima neprekidno djeluje; ovi će nam biti po tom i najbolji vodiči, preko kojih će priroda na nas najjače moći djelovati. Neki bo kraj može mi biti mio i drag, ako ga gledam, ali će mi se pričiniti još miliji i draži, kad vidim kakovim čuvstvima i svetinjom napunjuje svoje stanovnike, koji su usisali i sve odraze svojih predja i u kojima su sačuvane i sve uspomene i doživljaji onoga kraja.

Planinarsko držvo, bez *podružnica*, koje u svojoj neposrednoj okolini rade, ne bi moglo pravo udovoljavati svojemu zadatku. Na podružnicama dakle leži samo provodjanje naših ideja; one su za pravo izvršujući odbori planinarskog društva.

I po tome je jasno, da su podružnice ne samo važni, nego upravo i nužni faktori planinarstva. Središte je prema njima samo glavni pokretač i vez, koji podružnice ima spajati u jednu jedinstvenu cjelinu.

Prema tome nas je hrvatskih planinara najtoplja želja, da se ustroji i kod nas čim više podružnica; da one shvate pravo svoju zadaću, te da živo prioru uz rad, da se natječu u svojem nastojanju i što češće sakupljaju na svojim vrhovima narod, zadojen jednom mišlu, jednom nadom i jednom idejom. Neka podružnice sa svojom četom posjećuju i druge planine, a u svoje kolo pozivaju što češće braću svoju kao goste, neka jednako šire plemenitija i idealnija čuvstva, neka niste ljubav prema domovini, neka podržavaju onu svetu vatu, koja će u hiljade kriesova zasvjetiti na svim najvišim točkama naše domovine, kada ćemo doživiti onaj sretni dan, gdje će se naš ideal, što ga u srdu nosimo, ostvariti, te ćemo moći u jedan glas zaoriti: Živila nam slobodna, sretna i ujedinjena Hrvatska!

Dr. Lazar Car.

Okolo susjedskoga briega.

Na lievoj obali Save, a na povisoku briegu, uzdižu se podori grada Susjeda, kojemu bijaše već godine 1573. gospodarom okrutni i silni Franjo Tah i, koji je svojim bezdužnim nedjelima pokrenuo u Hrvatskoj »seljačku bunu», koju nam je uz toga silnika onako živo i duhovito opisao naš neumrli Šen o a.

U Podsusjedu su prije više godina otvorili kamenaru i kopali kamen za nasip što su gradili na rukavcu Save kod Trnja. Od toga je vremena Podsusjed

postao poznat i u naučnom svetu, jer se tom prilikom našlo mnogo okamina od morskih riba, raznoga bilja i jedan košturi veleribe, izkopalo se i okamenjenih zuba i drugih okamina. Pradobnu floru podsusjedsku proučavao je mnogo godina mravljin marom, dr. Gjuro Pilar i napisao spomenuto omašno djelo : »Flora fossilis Susedana« (Susjedsko fosilna flora) jezikom hrvatskim i francuzskim, ukrasiv ga sa 15 tabla. Ovo je djelo našemu Podsusedu pronio glas celim znanstvenim svetom, jer nam za pradobnu floru susjedsku navodi 232 vrste okamenjenog bilja. Najvažnije pradobno grobište fosilnoga bilja leži kod Dolja, koje je od Podsusjeda kilometar i pol daleko. I tu su otvorili kamenaru i izkopali do 150 vrsta okamenjegnog bilja.

Još dječarcem rado sam obilazio susjedske krajeve i sa svojim prijateljima prekapao po lapornim pločama, pa nam je za rukom pošlo te smo našli mnogi predmet i od veće vrednosti. Rado smo oko Podsusjeda i bilje sabirali, jer mu je flora zanimiva, a došli smo ovamo često, da priberemo za sbirke narodnoga muzeja i po kojega pužića ili školjku, jer je i ste strane podsusjedskog okolica znamenita. 4. srpnja g. 1899. podjosmo u Podsusjed, da ga malo obadjemo i razgledamo, a sa susjedskog briega da smetnemo pod oko kraj osobite ljepote.

Pošli smo prama staroj komarnici, koju su znatno proširili. Tu zagledasmo i drevnu kapelicu sv. Martina, ali ne zagledasmo više one velike spilje, koja je tik nije stajala i u kojoj smo se često odmarali. Razorili ju, kamen joj razvezli, ali time i prirodu nagrdili. U ovoj spilji, da je nekoć prebivao pustinjak sv. Martin. Kad si od prašne zagorske ceste krenuo prama kapelici u jedan ti se mah promiene i kraj i priroda. Ulaziš u tiesni klanac u kojega protiče potok Dolje, a okružuju strmi bregovi s dolomitnim stjenama i kukovima od kojih gdjekoj prijeti, da se s velike visine surva u korito potoka. Prima te preugodna hladovina jalše i šum potoka i što dalje zalaziš, to je ugodnije zatišje Susjedskoga briega. Tu me je zaustavio potočić mlake vode u kojoj živi zanimiva vrsta puža *Neritina nigrina*, dočim je pećine vrela ukrasila naša najljepša paprad *Gospin vlas* (*Adianthum Capillus Veneris*), koji rado raste na toplim i vlažnim pećinama, pa ga ima i na Sardiniji, Kanarskim otocima, u Egiptu, u sjevernoj Americi, jugo-zapadnoj Aziji, a krasote radi goje ga i po kućama.

Uz potok dolaziš do okomita i šikarom zarašla kuka, a kad si mu zao-kružio rebrima, eno te u preugodnom zatišju u kojem iz žive litice izbijaju kao stegno debela ljeskova stabla. Tu posjedi na klupu, tu se ohladi, pa prisluskuj pievu zebe, ove hrvatskomu planinaru najmilije ptice, koja ga prati iz dola do visokih planinskih vrhova.

Dok si ovdje, ne slutiš, što ti krije druga strana pećine, nu kad si zavinuo i uzašao stubama, evo te na dolomitnom zaravanku sa klupom, gdje iz žive pećine izbijaju orasi. Okomiš li glavu, zagledaš povisoko most, što te vodi preko bezdne u koji slapićima preko pećina pada potočić, što hrli iz znatne visine.

Kad si uzašao stubama i stupio na most, razabireš dubljinu bezdne, a kad

si krenuo rayno, evo te opet pred razklimanim dolomitima pod kojima je voda izjela basain uz koji je trkala nježna pastirica.

Sada skreneš ugodnim putem na lievo, pa onda uzbrdice dosta velikom strminom pod kojom romoni potočić, dočim u gustiku grče mila grlica, kojoj, jer je uzletjela, rek bi da smeta svojim kreštećim glasom kreštelica.

Uzlaziš vazda ugodnom hladovinom, kad ti nogu stupi na ravnicu s koje opazaš, da se šuma gubi, a ti se izmotao na božje sunce, a pred brieg Jagodišće.

Jedan put vodi na lievo, nu ti kreni ravno i za malo si kod druge kamenare kod koje zagledaš na desno stazu i tablicu sa napisom: Put na stari grad.

Tu te primi sunce, ali naskoro i opet hlad i klupa na koju možeš posjeti i okom baciti na kamenolom, kapelicu sv. Martina i na okolična brda, koja su ponajveć zarasla gustom šikarom.

Zavinuo sam desno, pa lievo, pošao pravcem i na jednom se našao na susjedskom briegu, u milovidnom perivoju crnogorice i biele breze, na mekanoj stazici, koja me dovede pod same razvaline grada Susjeda.

Prama zapadu zagledasmo Samoborsku goru sa Plješivicom (780 m.), kojoj bijahu njezina tri čunjasta i oštra vrška jasno izcrtana, i najviši joj brieg Japetičku (802 m.) Pod njome nasadio se Kozjan (302 m.) i biela sv. Nedelja, koja je po svojim okaminama takodjer u svietu daleko znana. Naročito pada u oči Veliki Oštrc (753 m.) i bližnji mu bregovi, koji se ostrmliju poput krovova. Dalje prama zapadu ustobočuju se Žumberačke gore nad kojima dominira sv. Gera (1181 m.) sa brojnim bregovima, koji nisu oštiri kao u prve gore, već zaobljeni. Kako bijaše zrak čist, zagledao sam i Savinske planine, koje se kamene i raztrgene steru u Kranjskoj i Štajeru, a prvi im je div razklimani Grintovac.

Na Samoborskem briegu nasadio se grad Samobor, a pod njime se u večernjem suncu bjelio prijatni Samobor, dalje kojega se steru polja, šume, gusare, motaju ceste, vije i previja Sava sa Krapinčicom, dočim ti pod nogama leti željeznica u nedaleki Zaprešić.

Ima s ove strane klupa, ima opet ugodnih zatišja, gdje možeš posjeti i oko upraviti sad na ovu, sad na onu stranu i do volje uživati u prekrasnoj prirodnoj slici, koju je dragi Bog zarubio divnim okvirom — modrim nebom po kojem tetiljahu prenježni oblačići. Perivojem možeš lutati na sve strane i opet posjeti, pak zatočiti okom u daleku Posavinu, na brojna mjesta, biele crkve, bajnu zelen, a tada se spustiti u podnožnu gostionicu, gdje ćeš u debeloj hladovini naći dovoljno okrjepe.

D. H—c.

Hrvatsko planinarsko društvo g. 1874./1875.*

A.) Odbor.

Predsjednik: Dr. I. Kr. Schlosser-Klekovski.

Podpredsjednik: Josip Torbar.

Odbornici: Lj. pl. Vukotinović, dr. P. Matković, dr. I. Bauer, dr. L. Vidrić, dr. Z. Plohn, dr. Gjuro Pilar i Vl. Krešić.

Zamjenici: dr. U. Čučković i P. Žulić.

B.) Članovi:

Amruš Milan dr.	30	Divković Mirko	60	Išek dr.
Albrecht Dragutin st.		Dizdar		Išvanović
Albrecht Dragutin ml.		Dolovčak Mladen		Iveković
Andrijević Stanko dr.		Eisenhut Antun		Jakić Antun
		Eisenhut Gjuro		Jakomini
5 Badalić Hugo	35	Eisenhut Miroslav	65	Jakopović Vladimir
Badovinac Nikola		Fingerhut Ferdo		Janda Josip
Bartolović		Fink Josip		Jambrišak Ivan
Bartulić		Fiedler Hinko		Javand Hinko
Bastaić M.		Folnegović Fran		Jurković Janko
10 Becić Ferdo	40	Fon Josip dr.	70	Kalabar Ferdo
Beluš Ljudevit		Frank Josip dr.		Kontak Gjuro
Bišćan		Frank		Kopač Josip dr.
Blumauer				Kotur Vaso
Bošnjaković Franjo		Goger Antun		Košiček
15 Bothe E. F.		Göner	75	Kovačević
Brestyensky pl. Š. dr.	45	Goricay pl. Julio		Kovačić Edmund
Brusina Spiridion		Grahor Janko st.		König Franjo
Burgstaller Vj.		Granitz Vatroslav		Kranjčić Stjepan
		Guteša Ilija		Krešić Milan
Carina			80	Krešić Vladimir
20 Chavrak Levin		Hafner Ivan		Kučas Stjepan
Concilia	50	Hafner Josip		Kukuljević
Crnadak Gjuro		Halper pl. Mirko		Kviring
Crnadak Stjepan		Hanel Jaromir dr.		
Crnadak Vladimir		Hecht Josip		
25 Cuculić Vladimir		Hegedüs I.		
Čučković dr.	55	Hirc Dragutin		
Čudić		Hoffman dr.		
		Hondl Alexa		
Danošić Franjo		Hrvoić Ljudevit		
Deželić Gjuro		Hudovsky Adolf		

* Ovaj imenik neće biti potpun, ali se po spisima nije mogao drugačije sastaviti.

90	Lorković Blaž dr. Lukšić A. Ljubić Šime	Pliverić Josip dr. Pluščec Franjo Pogledić Drag. Pokorný Franjo	Štadler Štark Drag. Štefanec Julio Šteiner
95	Macek Franjo Mach Gjuro Magdić Franjo Majcen Bolt. Malec Josip dr. Mallin Ivo dr. Magjarević Stjep. dr.	130 Popović Gjuro Potočić Josip Prelog Rakovac Ladisl. dr. Rašić Dane Reškovac Ristić Izidor	Stern Stiglić Martin dr. Šulek Bogoslav dr. Šuler Franjo Švrljuga Fran Švrljuga Šime dr.
100	Mazzura Šime dr. Medić Ivan B. Mesić Matija Meško A. Miličić	Sabljak Stjepan Sabljić Siebenschein Josip 40 Simončić pl. Gjuro Smičiklas Tade Sollar Franjo Spevec Franjo dr.	Tkalčić Mirko 175 Tomić Eugen Tompa Treščec Trnski vitez Ivan
105	Milković Miškatović Josip Mittlbach Moses Samojo Mrazović pl. Mato	145 Stojanović Dane Stojanović Stožir Ivan Stražnyczki Stanković Matija 150 Suk Srećko dr.	Uzoriňac 180 Varda Antun Veber Armin Veber Adolf Vezjak Vidrić Lovro dr.
110	Mrazović Lacko Mrzljak pl. Edo Murgić Musulin Al. Muhić Pavao dr.	Šabarić Šaj Drag. Šaj Šajatović Julio 155 Šenoa August Šepić pl. I. dr. Sišić Šivitz Škrabot 160 Šmidt Dragutin Šmidt Miroslav Šplait Radovan Špun Stržić Nap. dr.	185 Viktorin Franjo Vončina Ivan Vranyczany Dobrinović bar. Dragutin Vrbančić Josipa Vrbanić Mijo 190 Vuletić Zahar Ivan dr. Zec Miloš Zoričić Milovan Zoričić Antun 195 Zorac Franjo Žigrović pl. Franjo Žulić Pavao 198 Župčić.
115	Nikolić Nikolić Vladimir dr. Nossan Milan Novotny Stjepan Otinger Ferdo		
120	Payer Pavić Armin Pećak Franjo Peklić Petracić Franjo 125 Piškorić Andrija		

Hrvatsko planinarsko društvo g. 1883./4.

Odbor.

Predsjednik: Josip Torbar.

Podpredsjednik: Bogoslav Jiruš.

Tajnik: Levin Schlosser-Klekovski.

Blagajnik: Teodor Mallin.

Odbornici: Mijo Kišpatić, Vladimir Krešić, Milan Lenuci,
Franjo Schvarz, Pravomil Krbek.

Članovi.

a.) u Zagrebu:

Albrecht Drag. st.	Brusina Spiridion	55 Fingerhut Ferdo
Albrecht Drag. ml.	Bujanović Ivan dr.	Fischbach Roberto
Alković Emanuel	Bulvan Slavoljub	Folnegović Fran
Anderka Julio		Fon Josip dr.
5 Andel Milan	30 Canjuga Mirko	Franjević Mirko
Andrijević Stanko dr.	Crnadak Gjuro	60 Frankl Makso
Arndt Filip	Crnadak Mirko	Fröhlich Roberto
Arnold Franjo	Crnadak Vladimir dr.	Fuchs Andrija
Augustin Gjuro	Cuculić vit. Milorad dr.	
10 Babić Milan	35 Cuculić vit. Vladislav	Geresdorfer L.
Badovinac Nikola	Cvetičanin Nikola	Gnezda Antun
Badovinac Žiga		65 Goger Antun
Barabaš pl. Sandor	Danošić Franjo	Gogolja Dragutin
Bauer Ivan dr.	Deberto Ivan	Gorjanović Drag. dr.
15 Bauer Gjuro	Deželić Gjuro	Goricay pl. Julio
Becić Ferdo	40 Divković Mirko	Gostiša Ivan
Beck pl. Rudolf	Dočkal Gjuro, dr.	70 Grahor Janko st.
Belaj Ferdo dr.	Dolovčak Mladen	Granitz Vatroslav
Beluš Ljudevit	Durst Emil	Guteša Ilija
20 Benčić Adolf	Dutković Antun	Gvozdanović pl.
Benigar Ivan	45 Dvořák Vinko dr.	Drag. ml.
Benko bar. Alfred		
Benković Ivan	Egersdorfer Š. dr.	Haffner Josip
Bettelheim A. dr.	Egersdorfer Žiga	75 Hafner Ivan
25 Beyer vitež Ferdo	Eisenhuth Ante	Hagenauer Ljudevit
Biscontini Alfred	Eisenhuth Miroslav	Halper pl. Julio
Bledsnajder Milan	50 Eisner Milan	Halper pl. Mirko
Boić Alfred	Ernst vit. Franjo	Hasek Cesar
Bošnjaković Franjo		80 Hecht Josip
30 Bothe E. F.	Faller Nikola	Hinterhober Vjekoslav
Brestyensky pl. Š. dr.	Farkaš pl. Žiga	Hondl Alexa
	Fiedler Hinko	Hönigsberg B. dr.

Hönigsberg Lavoslav	Leskovac Dragutin	180 Pogledić pl. Drag.
85 Hönigsberg Mavro	Lihl Dragutin	Pokorný Franjo
Hrvoić Ljudevit	Lobmayer Antun dr.	Potočić Josip
Hudovski Adolf	135 Lopašić Rade	
Ivkanec Tomislav	Lorković Blaž dr.	Račić Vilim
Jakčin Gjuro	Lovrenčić Vilim	Rački Franjo dr.
90 Jambrišak Ivan	Lux pl. Ivan	185 Rakovac Ladislav dr.
Janda Josip	Machne Gašpar	Reizner pl. Ljudevit
Javand Hinko	140 Magdić Franjo	Richtarić Pavao
Jiruš Bogoslav dr.	Magjarević Stj. dr.	Ristić Izidor
Jugović Josip	Malec Josip dr.	Ritz Vilibald
95 Jurković Janko	Mallin Ivo dr.	190 Rosenkranz Drag.
Kalabar Ferdo	Mallin Tošo	Rossi Ljudevit
Kalich A. Gjuro	145 Mandrović Adam	Rubetić Cvjetko
Kallina B.	Maravić Mile	
Katkić A. E.	Marjanović Luka dr.	Sajević Šandor
100 Kesterčanek Fran	Marković Franjo dr.	Schlosser - Klekovski
Kešer Antun	Mara Franjo	Levin
Kiš pl. Marcel	150 Mašek vit. Ivan dr.	195 Schlintner Fr. Dragan
Kišpatić Mijo dr.	Matasović Šime	Schneider Ivan
Klaic Franjo dr.	Matejka Richard	Schwartz Franjo
105 Klein Vjekoslav	Mazzura Šime dr.	Senftleben Hinko
Klofutar Fr.	Medić Ivan B.	Seunik Josip
Kneisel Josip	155 Melkuš Ruperto	200 Shauff Adalbert
Kocijan Samojo	Mihajlović Kosta	Simončić pl. Gjuro
König Franjo	Milan Nikola	Smičiklas Tade
110 König Vilim	Miškatović Josip	Spitzer Otto
Kopač Josip dr.	Mondekar Mirko	Sollar Franjo st.
Kosirnik Ivan dr.	160 Moses Samojo	205 Sotlseg Ivan
Kosovac Stjepan	Mrazović pl. Mato	Stagl Žiga
Kostrenčić Ivan	Mrzljak pl. Edo	Stanković Dane
115 Köröskényi Vj. dr.	Muhić Pavao dr.	Stanković Milan
Kranjčić Stjepan	Nepomutzky Vilim	Steiner Makso dr.
Kraus Bogumil	165 Niemčić pl. Stjepan	210 Stejskal Ferdo
Krbek Pravomil	Nodilo Nadko	Stern Antun
Krešić Mijo	Nosan Milan	Stern Makso
120 Krešić Milan	Ottinger Ferdo	Stiasni Antun
Krešić Vladimir	Patriarch Richard	Stožir Ivan
Kretschmer Roberto	170 Pavec Josip	215 Straub J.
Krieger Antun	Pećak Franjo	Strozzi Ferdinand
Krištof Radoslav dr.	Peklar Josip	Stunković Matija
125 Kulmer grofica Alex.	Perok Ladislav	Suk Srećko dr.
Kulmer grof Miroslav	Pfister N.	Supanek Julio
Kuralt Franjo	175 Pilar Gjuro dr.	Šafranek Vjekoslav
Kuzmanović Tošo	Piškorić Andrija	Šarić Davorin
Labaš Vladimir	Pliverić Josip dr.	Šenoa Julio
130 Laudenbach Ivan	Pliverić Stjepan	Šepić pl. J. dr.
Lenuci Milan	Plušec Franjo	Šimecki Petar
		225 Šloser Klekovski Lj.
		Šmiedler Franjo
		Šplait Radovan

Špun-Štrižić Nep. dr.	Vidrić Lovro dr.	Vuščić pl. Šandor dr.
Šram pl. Lav. dr.	245 Vinković Makso	
230 Štefanec Julio	Vitanović Josip	255 Walter pl. Richard
Šubarić Žiga	Vončina Ivan	Weingerl Josip dr.
Šulek Bogoslav dr.	Vormastini Eduard	Weiss pl. Milan
Šušković pl. Milan	Vraniczany - Dobrinović bar. Dragutin	Zahar Ivan dr.
Švrljuga Fran	250 Vraniczany - Dobrinović barunica Ivana	Zec Miloš
235 Švrljuga Šime dr.	Vrbančić Josipa	260 Zoričić Milovan
Vakanović pl. Jaroslav	Vrbanić Mijo	Žigrović pl. Fr. ml.
Varda Antun	Vukotinović pl. Lj.	
Vidale Gustav		

b) izvan Zagreba:

Adamek Ivan, Korenica
 Bahovec Marko, Samobor
 Bišćan Milan dr., Jaska
 Borovica Lazar, Rakovica
 Cesar Marko, Samobor
 Copp Filip, Korenica
 Demetrović Gjuro, Jaska
 Egersdorfer Hugo, Slunj
 Fink Franjo, Delnice
 Fink Josip, Delnice
 Hodak Dane, Korenica
 Jelenc Antun, Gospic
 Jurinac A. E. Varaždin
 Kasumović Marko, Gospic
 Klešić Mirko, Jaska
 Knežević Joso, Rakovica

Kružić pl. Franjo, Križevci
 Kulmer grof Ljudevit, Orešovica
 Labaš pl. Janko, Karlovac
 Lombarović M., Rakovica
 Magjarević Ivan, Gospic
 Mudrenić Jovan, Ogulin
 Obajdin Ivan, Korenica
 Ostrić Vatroslav, Križevci
 Štoos pl. Žiga, Jaska
 Špišić pl. Vojko, Samobor
 Šugh pl. Žiga, Križevci
 Tomaj pl. Eduard, Jaska
 Turkalj Antun, Rakovica
 Vanjković Mihovil, Rakovica
 Vihodil August, Križevci
 Vršić Vjekoslav, Korenica.

Povjerenici godine 1883.

Bakar: Hirc Dragutin
 Belovar: Žigrović pl. Ivan
 Čabar: Brosig Antun
 Delnice: Fink Josip
 Gospic: Magjarević Ivan
 Jaska: Tomaj pl. Edo
 Karlovac: Krušnjak Rudolf
 Korenica: Hodak Dane
 Krapina: Majcen Josip dr.

Broj svih članova: 294.

Križevci: Vihodil August
 Dubrava: Magdić Ivan dr.
 Ogulin: Zobungjija Mijo
 Otočac: Zelinka Antun
 Rakovica: Turkalj Antun
 Samobor: Špišić pl. Vojko
 Slunj: Egersdorfer Hugo
 Varaždin: Jurinac A. E.
 Zlatar: Lisak Franjo.

Godine 1900.

A.) Odbor za godinu 1900.

Predsjednik: Miroslav grof Kulmer.

Podpredsjednici: Milan Lenuci i Ivan Stožir.

Tajnik: Dr. Oton Kučera.

Blagajnik: Ivan Exner.

Ekonom: Dr. Antun Heinz.

Urednik »Planinara«: Dragutin Hirc.

Odbornici: dr. Lazar Car, dr. Dragutin Gorjanović, Gjuro Justić, Tomo Kos, Božidar pl. Kukuljević, dr. August Langhofer, dr. Franjo pl. Marković, Josip Pasarić.

Nadzorno vijeće: Rikard Flögl, Antun Hergula i Josip Rusan.

B.) Utemeljitelji:

Blumauer Makso	Kulmer Emil grof
Exner Ivan	Körösköny Vjek. dr.
Galjuf pl. Ljudevit	10 Kukuljević Božidar- Sakcinski
Hatz Ivo	Lenuci Milan
5 Josipovich pl. Imbro	Mallin Ivo dr.
Khuen-Hederváry Drag. grof	Mallin Tošo
Kulmer Miroslav grof	Pongratz Gustav vitez

15 Prister Guido
Preradović Radovan
Radković Josip
Stožir Ivan
Vranyczany Dragutin barun
20 Weiss pl. Emil

100 ko (red. 6) Prosveta
1913

C.) Redoviti članovi:

Andrašević Gjuro	20 Berger Milan	40 Budef Ilija. Sliven (Bugarska)
Andrassy pl. Lj. dr.	Bestebner Antun	Car Lazar dr.
Andrijević Levin	Betlheim Milan	Carmelo pl. Ljudevit
Andrijević Stanko	Bičanić Antun	Crnadak Gjuro
5 Arnold Franjo	Biskontini Alfred	Crnković pl. Nikola
Arnold Gjuro dr.	25 Blažić Miroslav	Čanić Gjuro
Augustin Gjuro	Boić Alfred	Čačković Vrhovinska Josipa
Bach Josip	Bothe E. F.	Čučković Uroš
Barbot Dragutin	Bombelles Marko grof	Danošić Franjo
10 Bartulić Ivan	Borelli H. knez Vranski	Dautović Mile
Bartulić Jaroslav	30 Breithut Albert	50 Dečak Luka
Bauer Vilim	Brodjovin Vilim	Deželić Gjuro
Bedeković Kamilo	Brusina Antun	Deželić Velimir dr.
Bedeković Dragutin	Brusina Spiridion	Divković Mirko
15 Bedenko Josip	Broz Mirko	Dokša Martin
Beker Ivan	35 Brzec Stjepan	
Beluš Kamilo	Babanović Julio	
Benković Ivan	Bučar Franjo dr.	
Berger Ivan	Budicki Milan	
	Bujanović Ivan dr.	

55	Dolovčak Mladen	Hochstädter Vilim	145	Kučera Oton dr.
	Dubski Josip	Hoić Ivan dr.		Kuhar Alex. dr.
	Durhanek Viteslav	Höningsberg Leo		Kulmer Aleksandrina
	Dvoržak Vinko dr.	100 Höningsberg B. dr.		grofica
	Egersdorfer Š. dr.	Hrabel Josip		Kumičić Evgentij
55	Eisenhuth Antun	Hribar X. Franjo		Kunc Ivan
	Eisner Herman	Huzek Josip	150	Kuralt Franjo
	Eisner Milan	Hühn Franjo		Kuzmanović Tošo
	Faller Nikola	105 Ivančević Nikola		
	Fijan Mate	Ivanuš Adolf dr.		Langhofer Aug. dr.
60	Fishbach Robert	Izaković Aleksander		Langer Rudolf
	Flögl Rikard	Jakopović Bogdan dr.		Lobmayer Antun dr.
	Folnegović Fran	Jakšić Nikodem dr.	155	Lohmer Aleksander
	Francisci pl. Hinko	110 Janušić Eugen		Lorenčević Martin
	Fuchs Andrija	Jean Franjo		Lorenčić Vilim
	Gavella Nikola	Jelinek Dragutin		Lux Ivan pl.
	Geher Mijo	Jemelka Ivan		
	Gjurašin Stjepan dr.	Justić Gjuro		Magdić Franjo
	Gjurgjević Gavro	115 Kaiser Dionis	160	Majcen Milan
	Gnezda Antun	Kallina Gustav		Malčević Antun
70	Gogolja Ferdo	Karal Gjuro		Mallner Dragutin
	Gogolja Dragutin	Karas Mirko		Malvić Franjo
	Gorjanović Drag. dr.	Kauders Herman		Maravić Mile
	Gössl Jakob	120 Kaufman Ivan	165	Marek Ivan
	Göttlicher Benedikt	Kempf Julio		Marjanović Luka dr.
75	Grahor Janko ml.	Kepes Julio dr.		Margreitner Franjo
	Grahor Janko st.	Kišpatić Mijo dr.		Marković Franjo dr.
	Granitz Vatroslav	Klein Vjekoslav		Marn Vladko dr.
	Greiner K.	135 Kočonda Stjepan	170	Märten Vjek.
	Grozaj Albert	Kolmanić Antun		Martinović Ivan
80	Gundrum Fran dr.	Končevski Mirko		Maruzzi G. A.
	Hafner Ivan	Kolmar Ed.		Mašić Nikola
	Hagenauer Ljudevit	Kolmar Otto		Mašek Bosnodolski
	Hajdinjak Milovan	130 Kornitzer Egidio		Dragutin dr.
	Halagić Ernest	Kornitzer Oskar dr.	175	Mašek Bosnodolski
85	Halper pl. Julio	Kos Tomo		Hinko
	Hanusch Josip	Kosirnik Ivan dr.		Maurović Milivoj dr.
	Harambašić Aug. dr.	Kosovac Stjepan		Mazzura Šime dr.
	Hase Eduard	135 Kostrenčić Ivan		Mažuranic Vladko
	Havliček Josip dr.	Kög Antun		Meyer Makso
90	Hafner Adolf	König Franjo	180	Milčić Petar
	Hecht Josip	König Mirko		Miletić Matija
	Heinz Antun dr.	König Vilim		Miletić Stjepan dr.
	Heller Vilim	140 Krajčović pl. Otto		Mileusnić Marko
	Hergula Antun	Kralj Stjepan		Miloević Danilo
95	Hirc Dragutin	Krešić Milan	185	Mirković Dragutin
	Hochstädter Antun	Krešić Vladimir		Mladenović Kosta dr.
		Krištof Radoslav dr.		Mlinarić Stjepan
				Mohorovičić Andro dr.
				Mondekar Dragutin
			190	Mondekar Mirko

Muhić Cecilija		Rukavina Vjekoslav	280	Šenoa Milan dr.
Müller Adolf	235	Rulic Franjo		Šnap Milan
		Russan Josip		Šneider Ivan
Neidhardt Dragutin		Rušnov Antun		Šimsa Ivan dr.
Niedhardt Gjuro		Sabljak Luka		Šparhakel Jukundo
195 Neuberger		Salamon Jakob dr.	285	Špun-Stričić Nap. dr.
Nikolić Vladimir dr. pl.	240	Saulik Pavao		Šrepel Slavoljub
Nossan Milan		Schneider I.		Štagel Žiga
Obad Ivan		Schmidt Franjo		Štefan Jakob
Onsea August		Schmidt Eduard		Švarc Mirko
200 Otto Milan	245	Schmidt Stjepan	290	Švec Dragutin
		Scholz Antun		Švrljuga Franjo
		Schwarz Dragutin dr.		Švrljuga Šime dr.
Papić Janko		Schwarz Igo dr.		
Pasarić Josip		Seć Aleksander		Thaller Ignjat dr.
Pečinovsky I.		Semelić Julio		Tkalčić Ivan
Petračić Milan dr.	250	Senečić Šime	295	Tolnay Samojlo pl.
205 Pfeferer M.		Severinski Ivan		Tomaj Vilim pl.
Pierotti Luiggi		Severinski Rudolf		Tomšić Julio
Pilar Martin		Sigel Dragutin		Tomšić Ljudevit ml.
Pleše Niko		Simić pl. Antun dr.		Torbar Josip
Pliveljić Stanko dr.	255	Simir pl. Vladimir	300	Trg. obrt. komora (Senj)
210 Pliverić Josip dr.		Smičiklas Tade		Turner Franjo
Pliverić Stjepan		Smodić Miloust		
Potočić Josip		Smrekar Milan		
Pramberger Fillus pl.		Sollar Franjo ml.		Vabić Dragutin
Pramberger Josip	260	Sontag Zlatko		Varga Gjuro
215 Pramberger Vladko		Spevec Franjo dr.		Vidman Josip
Predojević Albert dr.		Spinšler Emil	305	Vidrić Lovro dr.
Prejac Juraj		Spitzer Arthur		Virant Franjo
Prigl Josip		Spitzer Dragutin		Vitasek Josip
Prinz Josip	265	Spitzer Rudolf		Vranković Gjuro
		Sporčić Ivan		Vrbanić Dragutin
220 Račić Josip		Sporer Jakob		
Radenčić Petar		Starčević Mile dr.	310	Wagner Ivan
Radivojević Levin		Stanislavljević Julio		Walter Richard
Radkoczay pl. Š. dr.	270	Starec Antun		Weiss Milan pl.
Radošević Mile		Steiskal Ferdo		Welisch Julio
225 Rakovac Ladislav dr.		Stern Antun	315	Wieland Vjekoslav
Rauch Gejza barun dr.		Stiasni Antun		Wolfram Ivan
Rihtarić Gjuro dr.		Stožir Vlatko		
Rogulja Milan	275	Stanković Matija		Zahar Ivan dr.
Rohner Makso		Suk Srećko dr.		Zeininger Beno ml.
230 Rossi L.		Šafarić Mirko		Zoričić Milovan
Rozmanit Albert		Šarić Mato	320	Zviezdić Milan
Rubetić Cvjetko		Šauf Aleksander		Živojnović Mladen.
Rukavina Pavao				

*D) Članovi podružnica.***a) Podružnica „Visočica“ u Gospicu.**

Badovinac Emil, kr. ug. domobranski major
 Blašković Aleksandar, kr. kot. predstojnik (Perušić)
 Budisavljević pl. Bude, kr. veliki župan
 Butković Ivan, kr. financijalni oficijal
 Dollezil Vladimir, kr. državni nadmijernik
 Došen Jerko, kr. financijalni revident
 Došen Marko, trgovac
 Drenovac Mile, kr. državni nadšumar
 Franić Dragutin, kr. profesor
 Grošpić Ferdo, kr. žup. fizik
 Hanicky Valerijan, kr. županijski nadmijernik
 Hellmann Marko, um. satnik
 Huber Pavao, kr. kot. predstojnik
 Jelić Emil, kr. kot. pristav
 Jurčić Ante, kr. financijalni perovodja
 Karan Jakov, kr. upravitelj kaznione
 Kekić Ljudevit, um. satnik i civilni mjernik
 Korica Nikola, trgovac
 Križ Josip, kr. sudbeni vijećnik
 Lopašić Mane, kr. kot. pristav (Jaska)
 Lutilsky Lavoslav, kr. kot. veterinar
 Lovrić Frane, učitelj
 Lovrić Jure, kr. sudbeni pristav
 Marković Sava, kr. sudbeni vijećnik
 Nikšić Josip, trgovac
 Orlić Mito, kr. županijski školski nadzornik
 Paulić Josip, kr. financijalni ravnatelj
 Pavelić Nikola, trgovac
 Pavičić Nikola, tamničar
 Petričević Marko, kr. profesor
 Prosen Josip, kr. profesor
 Prpić Janko, gostioničar
 Petaj Petar, kr. kot sudac
 Ristonić Kosta, trgovac
 Rosamlić Joso, gostioničar
 Rukavina Ivan, kr. profesor
 Rukavina Jure, kr. šumar
 Rukavina Martin, trgovac
 pl. Rukavina Šandor, kr. nadporučnik
 Stanić Nikola, kr. poštarski oficijal
 Dr. Steinfl Božo, kr. kotarski liječnik
 Stipac Ivan, ravn. učitelj (Smiljan)
 Stožir Ivan, kr. zamjenik državnog odvjetnika
 Sudec Fran, knjigovodja ličke štedionice
 Scheck Viktor, kr. oružnički poručnik

Schmidt Fran, kr. predsjednik sudbenoga stola
 Schmidinger Rikardo, kr. žup. šumarski nadzornik
 Šulek Stjepan, kr. županijski školski nadzornik
 Travica Dane, kr. profesor
 Trgovčević Luka, kr. profesor
 Trstenjak Davorin, ravnatelj više djevojačke škole
 Vajdohar Josip, općinski bilježnik
 Vendler Josip, kr. sudbeni vijećnik
 Vomačka Dragutin, kr. podžupan
 Dr. Vrbanić Leo, kr. kot. liječnik
 Vukelić Fran, trgovac (Jablanac)
 Vukelić Lujo, kr. kot. predstojnik.

Broj svih članova: 57.

b) Podružnica „Strahinčica“ u Krapini.

A.) *Stari članovi:*

Bogdašić Petar, učitelj više pučke škole
 Božić Josip, občinski upravitelj
 Cerovec Stjepan, župnik (Radoboj)
 Čehulić August, gostioničar
 Florijan Gustav, knjigovodja
 Grossmann Gjuro, c. i kr. satnik u miru
 Hudjek Ladislav, trgovac
 Kos Milan, kr. inžinir
 Kaurić Nikola, upravitelj više pučke škole
 Kavorski Vjekoslav, svratištar
 Kalečak Franjo, trgovski blagajnik
 Krsnik Šandor, gostioničar
 Kulmer Ljudevit, grof (Popovac)
 Leskovar Janko, ravnajući učitelj
 Lasić Ivan, gostioničar
 Meniga Stjepan ml., kavanar
 Mikša Stjepan, gostioničar (Gjurmanac)
 Pintarić Stjepan, tehnički dnevničar
 Rissek Eduard, kapelan
 Sluga Vilibald, načelnik
 Slavik Jaromir, ljekarnik
 Simić pl. Vladimir, umir. kr. odvjetnik er. pr. posl. i rav.
 štedionče
 Schreiber Šandor, trgovac
 Šubert Nikola, kr. šumarski vježbenik
 Turković Antun, kr. sudbeni pristav
 Vukovinski Stjepan, župnik
 Wölfl Pajo, učitelj
 Wochel Julio, gostioničar
 Višek Stjepan, dnevničar
 Zorko Milan, bilježnik.

B.) Novi članovi:

Butorac Ivan, kr. porezni oficijal
 Dogan Marko, kr. kot. pristav
 Gostl Albert, trgovac
 Ježek Tito, kr. grunтовниčki vježbenik
 Komppore Adolf, trgovac
 Ivačić Stjepan, kr. akcesista
 Lorković Vera, učiteljica
 Piškurić Dragutin, kr. grunтовničar
 Perhut Mirko, brijač
 Šmidt Eduard, kr. kot. predstojnik
 Šojat Tomo, trgovac
 Šimunić Dragutin, brijač
 Slivnjak Vjekoslav, kr. nadcestar
 Turner Julio, trgovački pomoćnik
 Vanić Vinčko, trgovac
 Zorko Ladislav, trgovac
 Lopan Dragutin, kr. kotarski veterinar

Broj svih članova: 47.

c) Podružnica „Papuk“ u Požegi.

Edvin Anet, kr. kotarski pristav
 Dr. Franjo Arch, kotarski liečnik
 August pl. Baneković, kr. kotarski sudac
 Ignac Bauer, draguljar i urar
 M. Bedeković, draguljar i urar
 Eugen Biro, vlastelin
 Dr. David Bogdanović, gimnazijalni učitelj
 Petar Car, kr. ug. oružnički poručnik
 Gjuro Cesarić, kr. županijski šumarski izvjestitelj
 Daniel Čordaš, kr. financijalni državni ovrhovoditelj
 Alexander Davila, kr. predsjednik
 Vladimir Goršetić, trgovac
 Jakob Grün, trgovac
 Ignat Horvat, nadbiskupskoga sirotišta ravnatelj
 Vjekoslav Host, gimnazijalski profesor
 Antun Jančiković, grad. šumar
 Gjuro Janković, kr. rač. oficijal
 Nikofor Janković, kr. rač. oficijal
 Franjo Jindra, kr. kot. šumar
 Dr. Nikola pl. Jurković, kr. veliki župan
 Julio Kempf, učitelj
 Ciril Junek, grad. kapelnik
 Robert Koprinski, gimnaz. profesor
 Bogoljub Kernic, gimnaz. učitelj
 Janko Kumović, kapelan
 Makso Kuntarić, gimnaz. profesor
 Dr. Eduard Kürschner, odvjetnik

Dragomir Lenac, gimnaz. učitelj
 Dragutin Lerman, ravnatelj štedione
 Gjuro Lukačević, kr. kotarski predstojnik
 Antun Mazeš, gimnaz. ravnatelj
 Franjo Marinović, župnik (Stražeman z. p. Velika)
 Antun Mikulić, župnik
 Antun Mojsinović, obč. načelnik (Vilićselo)
 Franjo Mravak, trgovac
 Viktor Mravak, posjednik
 Oskar Müller, trgovac
 Vjekoslav Pacher, gimnaz. učitelj
 Ivan Padjen, kr. financijalni perovodja
 Ernest Pacher, gimnaz. učitelj
 Dragutin Puklavec, grad. činovnik
 Klementina Riffer pl. Stručić, učiteljica
 Ivan Schmid, knjigovodja
 Hinko Stipanić, stolar
 Emil Schorsch, trgovac
 Adolf Vipauc, činovnik
 Alexander Virag, gimnaz. profesor
 Ladislav Virag dr., odvjetnik
 Franjo Ciraki, gradski načelnik i zastupnik
 Nikola Dulihar, poduzetnik.

Broj svih članova: 50.

Društvene viesti.

— Proslava dvadesetpet-godišnjice hrvatskoga planinarskoga društva u Zagrebu dne 29. lipnja 1900. Kako se ove godine navršuje 25 godina, što je počelo raditi oko planinarstva ovo naše društvo, odlučio je odbor, da se prema čednim sredstvima društva i prema njegovoj svrsi zgodnim načinom proslavi ovaj jubilej i da ostane nekakova trajna uspomena toga momenta u životu društva.

U svojoj sjednici od 9. lipnja odlučio je, da se na dan 29. lipnja priredi izlet na Sljeme, koji bi se sastavio sa zgodnom svečanošću, a za trajnu uspomenu toga dana odlučio je odbor namjestiti sliku prvoga predsjednika, Dr. J. Schlossera - Klekovska u Sljemenskoj planinskoj kući i izdati dvostruki broj društvenoga lista »Hrvatskoga Planinara« u svečanijem rahu sa sadržajem prema ovoj za društvo svečanoj prilici.

Prema tomu rasposlan je svim članovima i podružnicama ovaj poziv s programom svečanosti:

Hrvatsko planinarsko društvo u Zagrebu priređuje u proslavu 25-godišnjice svoga opstajanja dne 29. lipnja 1900. izlet na Sljeme. Program: 1. Odlatak izletnika u 6 sati u jutro od Jelačićeva trga preko Šestina, Kraljičina zdanca i Elvirina puta na Sljeme. 2. U 10 sati do podne sv. misa pod piramidom uz pratnju glazbe. 3. U 11 sati kratka svečana sjednica pred planinskom kućom, u kojoj čita tajnik društva »Osvrt na prvu četvrt vijeka hrv. planinarskoga društva.« 4. Otkrivanje slike prvoga društvenoga predsjednika, Dr. Schlossera - Klekovskoga na trajnu uspomenu ovoga dana. 5. Veselica po volji uz pjevanje, glazbu i tamburanje u okolini planinske kuće na Sljemenu.

Kako je bio 28. lipanj lijep dan, krenulo je iz Zagreba što noću od 28. na 29. lipnja, što u ranu zoru 29. lipnja nekoliko stotina ljudi, među njima lijep broj gospoda i gospodica, na Sljeme raznim putovima, makar da se je nebo bilo naoblaci. Stotine upirahu svoje oči na Zagrebačku goru, pa videći, da se gora »ne puši«, krenuše u goru. I vojnička se domobranska glasba u ranu zoru uputila u goru.

Oko 6 sati u jutro počeše padati prve kapi kiše u Zagrebu i to je bez dvojbe bio stotinama znak, da ostanu kod kuće. Odvažniji se ne dadoše smesti i tako se oko 9 sati uz sve jaču kišu skupilo pod drvećem oko planinske kuće nekih 300 ljudi, nadajući se, da će kiša možda ipak prestati i svečanost prema programu teći. Pod piramidom stajala je lijepa sjenica s oltarom, uređena trudom i brigom g. gradskoga šumara Deana i vrijedne mu gospode, u kojoj se imala čitati sv. misa. No kiša se sve više pretvarala u pravi pljusak, koji nije jenjao gotovo ni časak; sve gušće se Sljeme zavijalo u oblake, a svijet bojeći se i većega zla, djelomice krenuo natrag, djelomice se stisnuto u tjesne prostorije planinske kuće, koja je, okićena zelenilom i hrvatskim trobojnicama, milo pozdravljala odvažne izletnike. Pod ovećim se stablom oko stola sakupilo oko 20 pjevača hrvatskoga tip. pjevačkoga društva »Sloga«, koji zanosnom pjesmom svojom u ovom slučaju zaista »hrabriše« izletnike. S njihovom se skladnom pjesmom izmjenjivahu zvuci domobranske glazbe sakupljene pod drugim stablom.

Još se uvijek nadasmo milosti s neba. Uzalud! Kiša sve jače lijevala, sve se sklonilo pod ona dva mala krova na Sljemenu, kako se dalo i moglo, čekajući što će biti, no ne gubeći ni za čas humora. Ali milosti ne bijaše! Druga točka programa morala je otpasti, a treća i četvrta morala se s obzirom na vanredno tjesne prostorije, u kojima se sve stisnulo, znatno stegnuti. Pred većom sobom planinske kuće smjestila se oko podne na stubama glazba, a u 12 sati uđe presvj. gosp. predsjednik Miroslav grof Kulmer s odbornicima u sobu,

otvoru kratkim, patriotičkim govorom sjednicu, a tajnik prof. Dr. Oton Kučera pročita poslije toga izvadak iz »Osvrta na prvu četvrt vijeka hrv. planinarskoga društva« koji je na čelu ovoga lista štampan. — Na suprotnom je zidu visjela, zastrta zastorom, slika prvoga predsjednika Dr. Schlossera-Klekovskog a. Presv. gosp. predsjednik u ponovnom govoru ocrta zasluge prvoga predsjednika za nauku hrvatsku i napose za planinarstvo, pa, uzklikanuv mu »Slava«, odredi, da zastor padne. Veoma dobro pogodena slika zaslužnoga muža pokaza se općinstvu, koje mu usklikanu ponovno »Slava«. Odbornik i urednik društvenoga organa gosp. Dragutin Hirc reče besedu u počast prvim osnivačima društva, Dr. Johannesu Frischaufu, Budi pl. Budisavljeviću i pokojnomu Dr. Gjuri Pilaru, kojima prisutni kliknuše »Slava«, a tajnik pročita ovaj pozdrav »slovenskoga planinskoga društva« u Ljubljani:

Veleštovan odbore!

Jerbo nam nije možno učestvovati velevažnom slavlju 25 godišnice „Hrvatskog planinarskog društva“, primite pismenim potom naše najiskreneje čestitke. Da pobratimsko društvo raste te se rascvita, vruča je želja vsih Slovenaca. Svim planinskim prijateljima sakupljenim na divnom Sljemenu šaljemo pa iskren planinsk pozdrav te jim kličemo gromovit živio!

Za odbor:

Fr. Orožen, načelnik.

Jos. Hauptman, tajnik,

koji je primljen burnim »Živio«.

Od strane izletnika i prijatelja planinarstva pozdravi gosp. narodni zastupnik i odvjetnik Dr. Mile Starčević sadanjega predsjednika društva gosp. Miroslava grofa Kulmera, ističući njegov patriotički rad u opće i zasluge za ovo društvo napose, a od strane sveučilišnih slušača geografa pozdravi društvo slušač gosp. Matoš besjedom, u kojoj je upozorio na svezu između prirodne nauke i planinarstva.

Tim se je svečanost svršila i cijelo se društvo sada razdijelilo u male hrpe, da si nađe makar gdje mjestance, gdje bi moglo nešto založiti. S jedne je strane bilo žalosno gledati, kako se je morao stisnuti toliki svijet u ono malo sobica, no s druge strane opet morao si se diviti veselosti, koja se je zrcalila na svim licima kraj neprestanog gotovo pljuska kiše i stiske u prostorijama.

Oko improviziranoga stola predsjednikova u manjoj sobi planinske kuće, sakupilo se omanje društvo, sastavljeno od izletnika i odbornika, kod kojega su se do pod večer redale zdravice svima, koji si stekoše zasluga za društvo u prvoj četvrti njegova vijeka, a s njima se je izmjenjivala svirka domobranske glazbe. U svim drugim sobicama složila su se također omanja društva, koja su se izmjenice posjećivala i svakovrsnim šalama glosirala za ljetno doba baš izvanrednu srdžbu »Jupitera pluviusa.«

Tečajem popodneva i pod večer odlazili su izletnici u manjim skupinama što pješke, što na kolima, kojih je bilo oko 15, u grad, ali ih je kiša sveudil pratila. Četica »malena ali hrabra« ostala je preko noći u gori, gdje se je uz svirku neumorne glazbe još dalje zabavljala.

Da ne bude ovoga izvanredno nepovoljnoga vremena, Petrov bi dan ove godine bio sakupio na krasnom našem Sljemenu velik broj izletnika i proslava bi 25-godišnjice jamačno bila sasma drugačije tekla uz pripomoć, koja je s mnogih strana dana odboru u priređivanju onoga izleta.

Dužnost je odbora, da se i ovdje naročito zahvali sl. predsjedništvu hrv. tip. pjevačkoga društva »Sloga«, koje je i u ovim nezgodnim prilikama izaslalo dio svoga vrloga pjevačkoga zbora, da spomen-svečanost našu ukrasi lijepom

pjesmom; velečasnomu gosp. Martinu Dogši, koji se je odlučio bio, da pod piramidom čita sv. misu i sve uredio, što za to treba; gospodinu gradskomu šumaru Dejanu i njegovoj gospodji, za trud i brigu oko uredjenja sjenice pod piramidom i napokon g. Antunu Herguli za trud oko priprema za doček izletnika. Hvala i uredništvu »Agramer Tagblatta«, koje je poslalo naročitoga izvjestitelja i o tečaju proslave opširno izvijestilo općinstvo.

— **Put na Klek.** Visoka kr. zemaljska vlada, odio za unutarnje poslove, blagoizvolila je hrv. plan. društву iz zemaljskih sredstava dozvoliti svotu od 160 kruna kao potporu za uređenje boljega pristupa na vrh Kleka. Društvo će, ako bude vrijeme zgodno, još u ovoj sezoni uz pomoć svojih prijatelja u Ogu-linu g. Finka i g. Baldaufa, ovaj put urediti. Hvala najsmjernija vis. kr. zemaljskoj vladici!

— **Novi članovi društva.** Tečajem posljednjega mjeseca pristupili su društvu ovi novi članovi: Dr. Gavro Manojlović, kr. profesor gimn. u Zagrebu; Julio Semelić, opć. načelnik u Vrabču; Matija Mesić, nadcestar u Stenjevcu; Vladko Maričić, opć. blagajnik u Vrabču i Ilija Gudev, gimn. profesor u Slivnu (Bugarska).

— **Iz društva istupio.** Gosp. I. Schebella, nadzornik drž. ug. željeznice u Zagrebu istupio je iz društva poradi premještenja iz Zagreba.

— **»Papuk« podružnica hrv. planinarskoga društva u Požegi.** Ova najmladja podružnica poslala je središnjemu odboru imenik svojih članova za godinu 1900. iz kojega izlazi, da ima lijep broj od 50 članova. Želimo joj, da uspjehom djeluje za raširenje planinarstva u »zlatnoj dolini« Požeškoj i njezinim planinama.

Dr. Oton Kučera, o. g. tajnik.

Raznica.

Visoke Tatre za kojima bijaše pradomovina Hrvata, uzdižu se nebu pod oblake kao gordi divovi svojim granitnim grebenima i šljivama. Ovjenčano mrkrom šumom ergonorce, proteglo se glavno bilo od zapada prama izтокu, pružajući prama jugu mnoge razklimate ogranke. Pa upravo iz ovih ogranačaka uzdižu se najviši vrhovi od iztoka prama zapadu ovim redom: Lomnički šilj (2635 m.), Lodonowy (Eisthalerspitze 2630 m.), Sławkowski szczyt (Schlagendorfer-spitze 2473 m.), Koncsysta (2535 m.), Krivan (2492,5 m.), nu to su trabanti medju kojima hita nebu pod oblake 2659 m. Gierlach (Gerlsdorfer-spitze), najviši vrh Visokih Tatra. Osim ovih divova zaustalja oko i mnogi drugi brieg, zadivljuje čovjeka i oblikom i visinom, zaustavlja ga i zastrašuje, ali samo na čas. Nu čovjek svladava i te divove i sa štapom-penjačem u ruci vine se na plješivu sniegom pokrivenu tjemnicu, da se odayle divi planini, koja je jedina te vrste u Evropi.

Za Visoke Tatre najzanimivija su njihova jezera, koje Poljaci zovu „jeziora“ ili „stawy“, Slovaci »pleso«, a Niemci »Meerauge«. U kraju Rysy-a (Meeraugenspitze 2506 m.), gleda putnik zadivljen 13 jezera i opet uzveličava prirodu Visokih Tatra.

Svih jezera ima u Tatrama 112, što se liepo iztiče i na karti »Hohe Tatra« (1 : 40.000), što ju je izdao vojno-geografski zavod u Beču. Najveće je Veliko ribje jezero, zapremajući 33 hektara površine, najmanje Crveno jezero (0,18 hektara). Još je značajno za sva jezera, da leže veoma visoko i do 2000 m. visoko (Hincovo pleso, 1961 m.) Tko bi od Hrvata ikada putovao na Visoke Tatre, tome preporučamo da ne ide ni u Poprad, ni u Felku, Schlagendorf ili možda u Smokovac, (Tatra Fürred) već da se svrati kod Poprada u Husov perivoj, gdje je najpovoljnija luka za planinare. Tu je i putnička kuća, gdje dobiješ sobu za jednu forintu, tu liep perivoj i gostionica svagdanjom glazbom i druge sgrade u kojima putnici obitavaju.

Tu možeš promatrati Visoke Tatre iz kreveta. U Poprad dolaze i oni planinari, koji žele razgledati špilju-ledenicu u Maloj Tatri kod Dobšina ili glasovitu Stracensku dolinu.

Ova ledenica, koju je g. 1870. odkrio Eugen Ruffiny, spada medju prve podzemne ljepote Evrope. Spominjem za sada, da je ta ledenica 8874 m. duga i da led pokriva u preraznim prilikama površinu od 7171 m² sa 125.000⁸ ili jednim milijunom kubičnih stopa leda.

D. H.